

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2007

Petr Kadlec

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

VYBRANÉ SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ ASPEKTY ROMSKÉ KOMUNITY

(Selected Social and Culture Aspects of Gipsy Communities)

Bakalářská práce

Autor: **Petr Kadlec**

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Miroslav Procházka

Studijní program: Sociální pedagogika, specializace výchovná a vzdělávací praxe

Datum odevzdání: 25. dubna 2007

Anotace

O problematice romské populace bylo napsáno mnoho knih a odborných článků ve snaze pochopit specifika této národnosti, a tak usnadnit vzájemnou komunikaci a soužití Romů s Neromy. Práce by mohla přispět k porozumění a pochopení některých sociálních a kulturních aspektů života Romů. Obsahuje sondu do reality romského života v oblasti rodinných vztahů, vzdělání, zaměstnanosti, kriminality. Na základě zjištěných údajů v praktické části (výzkumu) jsou naznačena východiska a důkazy na konkrétních příkladech životů romských obyvatel. Přináší nový pohled a nové informace.

Abstract

Many books and articles have been already published in the attempt to understand the specifics of this nation and aid communication and co-living of Romas and non Romas. This study could help deeper understanding of some social and cultural aspects of Roma lives. It constains a sample of reality of Roma life in the areas of family relationship, education, employment and criminality. Based on the data obtained in the practical part (research) there are suggested ways out and proofs based on real life examples of the lives of Roma citizens. This study brings new information and a new point of view.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: **Vybrané sociální a kulturní aspekty romské komunity** vypracoval samostatně a použil jsem pramenů a literatury uvedených v seznamu.

V Českých Budějovicích dne: 25. dubna 2007

Děkuji tímto magistru Miroslavu P r o c h á z k o v i
za podnětné připomínky a cenné rady při vzniku této práce.

Obsah

Úvod	7
<u>I. Teoretická část</u>	
1. Původ Romů	9
1.1 Původ a historie Romů. Základní charakteristika	9
2. Romové v České republice	12
2.1 První zmínky	12
2.2 14. - 15. století	13
2.3 16. - 19. století	14
2.4 20. století až současnost	15
3. Romská kultura	22
3.1 Rozdílnosti kultur	22
3.2 Romská rodina	23
3.3 Náboženství Romů	28
4. Rasismus a Romové	32
4.1 Vznik rasizmu a jeho podstata	32
4.2 Projevy rasizmu v České republice	34
<u>II. Praktická část</u>	
1. Cíle výzkumu a jeho průběh	38
2. Koncepce dotazníku	40
3. Vyhodnocení	41
4. Závěr praktické části	58
Závěr	59
Seznam použité literatury	63
Přílohy	64

Úvod

Na této zemi žije v současné době zhruba 5 miliard lidí různých ras, národností, přesvědčení, mluvících různými jazyky, s odlišnými zvyklostmi a kulturou. Rozděluje nás mnoho věcí. Na celém světě neexistují dva zcela totožní jedinci. Je úžasné, když si představíme tu ohromnou kombinaci všech variant na téma lidská bytost. Na druhou stranu z těchto odlišností zákonitě plynou určité problémy odrážející se v soužití a hlavně v pochopení těchto různých variací lidských bytostí.

Člověk je tvor společenský, přichází do styku s ostatními lidmi, a proto se nevyhne občasným konfliktům. K jejich řešení je nutné pochopit všechny příčiny a souvislosti a také je třeba mít nezbytnou dávku tolerance. S případy netolerance se setkáváme v běžném životě na každém kroku. Je lhostejné, zda se jedná o vztahové věci v rodinách, na pracovištích, či zda jde o konflikty generační, rasové či jiné.

Ve své práci bych se chtěl zaměřit na konflikt rasový, konkrétně na problémy, které vznikají soužitím Romů a Neromů. Do současné doby bylo zpracováno mnoho materiálu, který tyto problémy různým způsobem řeší. Z rozpočtu našeho státu odchází tímto směrem mnoho finančních prostředků, a to na různé projekty a opatření. Zda jsou všechny prostředky vynakládány účelně, je diskutabilní. Ve své práci se romskou otázkou budu zabývat ze zcela jiného, duchovního pohledu.

První, teoretická část práce je zaměřena na uvedení základních informací o romském etniku, historii, kultuře a životě v chronologické posloupnosti. Také se zde zmiňuji o závažném sociopatologickém jevu rasizmu a jeho projevech v naší společnosti. Chápu tuto část jako důležitou pro pochopení romského etnika jako takového. Ve druhé, praktické části bych chtěl dotazníkovým výzkumem zjistit a posoudit vliv křesťanské víry na život Romů. V případě, že se tento vliv na jejich životy pozitivně prokáže, nastíním některá opatření, jež by vedla ke

zlepšení našeho společného soužití. Součástí práce jsou také autentické životní příběhy věřících Romů.

I. Teoretická část

1. Původ Romů

1.1 Původ a historie Romů. Základní charakteristika.

Původní vlast Romů nelze přesně určit, ani datum jejich příchodu do Evropy, protože se jednotlivé skupiny Romů rozptylovaly po Evropě nezávisle na sobě. Již od středověku se historikové snaží vyřešit otázku, kdo jsou Romové, odkud do Evropy přišli a jaká je jejich původní vlast. S tajemným původem Romů souvisí i odstup, který mezi Romy a ostatním obyvatelstvem vznikl a který do určité míry přetrvává dodnes.

Nejznámější a nejrozšířenější názor na původ Romů byl, že pocházejí z Egypta. V jižní a východní Evropě byli pojmenováni podle sekty kněžích Athiganoi-Atsiganos, z čehož vznikla další skupina pojmenování - Cigáni ve slovanských jazycích (české Cikáni, polské Cyganie, ruské Cyrany). Německé Zigeuner, turecké Tchingi, italské Zingani nebo Zingari.¹ Druhá skupina názvů má základ v tom, že někteří Romové procházeli Egyptem a byli nazváni lidem egyptským, faraonským. Z toho vznikl ve Španělsku název Gitanos, v Anglii Gipsies, ve Francii Egiptiens, dříve i Bohémiens, protože při příchodu do Francie o sobě tvrdili, že přišli z Čech. Sami se většinou nazývají Romové, což je souhrnné označení několika etnických skupin, které mají společný původ, kulturní rysy a osobité charakteristiky. Název Cikán má dnes pejorativní nádech.²

Rom znamená muž, manžel a nahrazuje dřívější název Cikán, Cigán. Dnes je tento název rozšířen jako původní romské sebeoznačení, v protikladu k předchozím názvům, daným zvenčí. Tímto názvem se však nenazývají všichni Romové. V Německu, Rakousku a severní Itálii, zčásti i u nás žijí Sinti, Sintové - skupina tzv. německých Cikánů, která uznává jen toto pojmenování.

¹ <http://romove.radio.cz>

² Davidová, E.: Cesty Romů, vyd. UP, Olomouc 1995, s. 15

První krok k odpovědi, kdo jsou Romové, byl učiněn ve 2. polovině 18. století. Byla zjištěna překvapující podobnost indického jazyka s jazykem Romů. (Příklady: česky - člověk, romsky - manuš, hindsky - manúš. Hlava-šero-šira, oko-jakh-akh, černý-kali-kali). Na tuto skutečnost navázalo podrobné studium v oblasti lingvistiky, historie a etnologie. Indický původ Romů je dnes mimo jakoukoliv pochybnost. Romové odcházeli z Indie v průběhu dlouhých časových údobí. Předpokládá se, že patřili k nejnižší kastě, tzv. nedotknutelných, což by vysvětlovalo i důvod, proč Romové začali Indii od 8. století opouštět. Jsou však možná i jiná vysvětlení.

O indickém původu svědčí nejen jazyk, ale také překvapivá podobnost některých zvyků, podobná společenská struktura, výběr povolání a jiné. Romy lze antropologicky charakterizovat a vyjádřit typickými znaky, jimiž se zjevně odlišují od okolního obyvatelstva. Mají tmavou pigmentaci očí a vlasů a žlutohnědou barvu pleti. Méně nápadné, avšak zřetelné znaky lze najít v tvaru hlavy, ruky či tělesných proporcích. Antropologické znaky byly a jsou hlavním činitelem při vytváření vztahů mezi Romy a majoritní společností.

Významnou etnickou specifikou je romský jazyk. Je plnohodnotným indoevropským jazykem, který se přenáší hlavně ústním podáním. Mluví jím většina Romů na celém světě. V některých zemích však Romové svůj jazyk opustili a nemluví jím. Jazykově se asimilovali a používají jazyk majoritní společnosti, který doplňují o některá slova svých romských předků (Anglie, Skotsko, Španělsko aj.)

Romský jazyk patří mezi novoindické jazyky a má těsný vztah s hindštinou. Romština má 3 vrstvy slovní zásoby. Je tvořena slovy z hindštiny, slovy z jazyků zemí, kudy na cestě z Indie Romové procházeli, a slovy přejatými z jazyka země, kde se usadili a žijí.³ V současné romštině najdeme slova ze 13 jazyků.

Většina Romů žijících na našem území romsky rozumí a mluví. Svůj jazyk používali dříve v rámci svých rodových zřízení, a proto se nerozvíjel. Pro

³ Davidová, E.: Cesty Romů, vyd. UP, Olomouc 1995, s. 17

mnoho jevů neměl označení. Byl utajován a dosud se stav nezměnil u většiny olašských Romů a u Sintů, kteří se brání „gádžovským“ vlivům a nechtějí, aby jim bylo rozuměno. V současné době se romského jazyka využívá na mezinárodních politických jednáních i v tisku. Dostal novou funkci a dochází v něm ke změnám, především v slovní zásobě.

Podle výzkumu lingvistů a historiků postupovali Romové z Indie přes Mezopotámii na Blízký východ, do asijské části Turecka, kde se velká část Romů usídlila asi na tři století (12.-15. století). Pak pokračovali přes Malou Asii a Balkán, nějakou dobu pobýli v Řecku a dále postupovali údolím Dunaje do střední Evropy. Jiná větev přešla Arménii, Kavkaz, později Rusko a dosáhla až ke Skandinávii. V 15. století byli Romové rozptýleni po celé Evropě včetně Anglie a Skotska. Pro Romy byl typický kočovný způsob života, což společně s exotickým vzezřením dávalo podnět k různým úvahám o jejich pravlasti. Evropané byli zpočátku shovívaví, přijímali Romy jako kající křesťanské poutníky, za které se vydávali. (Nechtěli být totiž ztotožňováni s nájezdnými Tatary.) Středověký člověk chápal mimo jiné putování jako formu oběti, pokání. Proto považoval i lid, který stále putuje, za kajícíky. Tuto představu Romové podporovali svými vlastními legendami. Jednou ze všeobecně rozšířených legend bylo ospravedlnění kočovného života jako trest za to, že zapřeli křesťanství, a sedm let musí tuto zradu odpykávat neustálým putováním z místa na místo.

V evropském prostředí Romové narazili na jiný hodnotový a normativní systém okolního většinového obyvatelstva. Jejich skupinové neformální normy se významně lišily. Proto je pro Romy dodnes těžké nalézt kompromis, podle kterých norem se chovat. Typický je život v uzavřených skupinách a odstup majoritní společnosti od Romů tuto izolaci ještě posílil.

2. Romové v České republice

2.1 První zmínky

Vzhledem k tomu, že Romové nemají vlastní psanou historii, je nutno čerpat z dostupných historických pramenů dobových kronik a pátrat po jednotlivých poznámkách v nich obsažených.

Za první zmínku o Romech na českém území se vydává kapitola z Kroniky tak řečeného Dalimila, nazvaná O pohanských Kartasech.

„Rok dvanáct set třicet dva se píše.

Přes hranice české země tiše

víc než pět set Kartasů k nám kvačí.

Zpytáci, tatarští vyzvědači

byli to. Chodili po hloučcích

ve vysokých, divných kloboučcích,

měli mošny, krátké taparty,

nohavice však až na nártý

a každý hůl dlouhou svíral v dlani

a každý se od pasu až klaní,

aby z potoka pít vodu moh,

chleba prosí slovy Kartas böh.

Jak je vidět, jejich přezdívka

trefná je a jen tak nevzniká.“⁴

⁴ Kronika tak řečeného Dalimila, vyd. Svoboda, Praha 1977, s. 145

Vladislav Vančura v *Obrazech z dějin národa českého* nepochybuje o pravosti této zprávy a přiklání se k všeobecně akceptované domněnce o tom, že Romové byli tureckými vyzvědači.

„Je čas říci, že tehdy utíkal před mongolským vojskem v tlupách lid, kterému bylo dáno jméno kartasi a to je cikáni. Mongolská hrubost naháněla cikánům nesmírný strach. Byli vzdáleni umění válek, byli bez ochrany, a tak mohli důvěřovati jen hbitosti svých koníků a zemi a dálkám, které je skryjí.... Tu říkali, vkládajíce v svá slova všechnu naději žebráků: „Kartas boh! Kartas boh!“ A to jest: Hladovíme! Lidé je měli v nenávisti. Věřili, že to jsou tatarští vyzvědači. Odháněli je od svých dveří, štváli je jako zvěř a přičítali jim nejhorší zločiny.“⁵

2.2 14. - 15. století

Další sporná zmínka o přítomnosti Romů u nás pochází z Popravčí knihy pánů z Rožmberka.⁶ Jeden z vyslýchaných loupežníků uvedl, že spoluvíníkem je i „Cikán, černý, Ondřejův pacholek“. Je otázkou, zda se nejednalo pouze o přezdívku či vlastní jméno, což by nebylo tak výjimečné.

Za jistý lze pokládat až rok 1417, kdy naším územím prošla skupina, jejíž cesta byla poměrně dobře zmapována i v ostatních zemích, jimiž procházela. Cestou se prokazovala ochrannými listinami, které jí zaručovaly příznivé přijetí. V dubnu 1423 vystavil císař římský a král český Zikmund Lucemburský glejt vojvodovi Ladislavovi. Glejty zaručovaly předákům jednotlivých skupin ve své době nevídané pravomoci nad vlastními lidmi a zaručovaly jim ochranu na cestách. Tento glejt si přinesli s sebou Romové až do Francie, a protože byl vydaný v Čechách (*La Boheme*) a českým králem (*Le roi de Boheme*), francouzský lid pojmenoval nově příchozí podle země, ze které přišli, tedy *les Bohemiens*, obyvatelé Čech.

⁵ Vančura, V.: *Obrazy z dějin národa českého*, vyd. MF, Praha 1965, s. 381

⁶ Popravčí kniha pánů z Rožmberka, rok 1399, Státní archiv Třeboň, fólie 18b

2.3 16. - 19. století

Od poloviny 16. století se změnil postoj vůči Romům. Jejich chování se neshodovalo s chováním, které se očekávalo od poutníků činících pokání, a s křesťanstvím vůbec. „Zlatý věk“ vystřídalo období nedůvěry, které postupně přerostlo v otevřenou represii. Protiřímské nálady se začaly stupňovat po požáru v Praze v roce 1541, z jehož založení byli podezříváni právě Romové. Roku 1545 byli Romové vypovězeni ze země. V roce 1697 byli prohlášeni za psance. Mohli být kýmkoli beztrestně zatčeni. *„Pronásledování Romů po roce 1700 pokračuje. Svědčí o tom například vládní vyhláška („patent“) z roku 1710, týkající se „pod ztrátou hrdla vypovězených a jednomu každému svobodně o život připraviti dovolených zemi škodlivých cikánů“. Dospělí muži mají být „bez rozdílu s provazem na hrdle trestáni.“ Ženám a dospívajícím má být uříznuto pravé ucho (v Čechách) nebo levé ucho (na Moravě).“*⁷

I v době nelítostného pronásledování se však na Moravě Romové usazovali, protože feudálové poskytovali rodinám některých kovářů povolení k pobytu. Rodiny nadaných hudebníků usazovali na svých panstvích hudbymilovní uherští feudálové. Za vlády Marie Terezie (1740-80) se některá panství pokusila o vstřícnější postoj vůči Romům, avšak jejich pohyb na daném území podléhal přísné kontrole.

Císař Josef II. (1780-90) kladl důraz na školní docházku, vyučování romské mládeže, povinnou návštěvu bohoslužeb a zlepšení hygienických podmínek. V roce 1784 vydal rozhodnutí, které bylo prvním pokusem o státem řízené rozmístění romských rodin, podle nějž měly být rodiny dosud neusazených moravských Romů rozděleny dle plánů do několika moravských a slezských obcí. Řešení „romského problému“ vycházelo z předpokladu nutného usazení, osvojení si způsobu života okolního vesnického obyvatelstva a z úplného potlačení jazyka a romské specifiky. Úmysl byl dobrý, ale výsledkem bylo vnucování jiného kulturního modelu za cenu obětování vlastní etnicity.

⁷ Říčan, P.: S Romy žít budeme - jde o to jak, vyd. Portál, Praha 1998, s 15

Romské usedlosti se v první polovině 19. století rychle rozrůstaly. Kovářství, hudebnictví a jiná tradiční romská povolání nestačila uživit všechny romské rodiny, a proto se Romové začali věnovat dalším zdrojům obživy: nádenickým či sezónním pracím pro gádže. Odvěká izolace se tak začala postupně prolamovat a Romové začali přivykat majoritní společnosti.

V neromské společnosti je zakořeněno, že Romové se živili příživnickými způsoby obživy (žebřali, kradli, vykládali z karet a z ruky). Nelze to však plošně přisoudit všem Romům. Rozšíření tohoto jevu bylo závislé na čase, území, skupině určitých Romů atd. Převážná část Romů se živila jako řemeslníci nebo hudebníci. Soupis profesního složení Romů z konce 19. století ukazuje překvapivý fakt. 78% Romů bylo zaměstnaných a pouze 22% nezaměstnaných. Tuto skupinu tvořily hlavně ženy a mládež. Nejčastějším řemeslem bylo kovářství, kotlářství, řetězářství, zvonařství, které si přinesli z indické pravlasti, dále pak již zmíněné hudebnictví.⁸

„Cikánští muzikanti“ tvoří specifickou skupinu mezi Romy. Spolu s kováři patřili mezi nejváženější skupinu Romů na Slovensku i jižní Moravě, později i v Čechách. Hudební nadání Romů je všeobecně známý fakt a je stále oceňováno a vyhledáváno. Různé sestavy hudebníků hrávaly na panských dvorech, vesnicích i ve městech k poslechu a hlavně k tanci.

2.4 20. století až současnost

Romská řemesla a pomocné práce byly využívány ještě po 2. světové válce v soukromém zemědělství. S jeho zánikem začala mizet i typická romská řemesla a dovednosti.

Mimo území Moravy se nadále většina Romů držela polokočovného života. Většinou cestovali ve vozech krytých plachtou nebo rohožemi nebo v obytných vozech - maringotkách - a živili se prodejem vlastních výrobků. Vozy byly hlavním prostředkem dopravním i obytným pro většinu roku. Vůz byl tažen koněm, kterého považovali za přítele, proto koňské maso nejedli. Maringotky

⁸ Davidová, E.: Cesty Romů, vyd. UP, Olomouc 1995, s. 49

táhli koně nebo traktor. Romské vozy a vše, co se s nimi spojovalo, zmizelo násilným usazením Romů v roce 1959.

Před první světovou válkou byli ještě téměř všichni romští dospělí negramotní a diskriminace majoritní společností jim motivaci ke vzdělání pouze ubírala. Přestože byli Romové, tehdy označováni jako Cikáni, za první republiky oficiálně uznáni za svébytnou národnostní menšinu, Československo nadále vůči Romům uplatňovalo zákon o potulce z roku 1885 a státní úřady jim nadále věnovaly mimořádnou pozornost. Téměř 40 000 Romů starších 14 let obdrželo „cikánskou legitimaci“. Tímto se příslušníci romského etnika za pomoci legislativy záměrně vylučovali z občanské společnosti. Zákony utvrzovaly obecné povědomí, že Romové tvoří jakousi asociální skupinu, které je nutno věnovat zvláštní pozornost. Neřešila se zaměstnání, bydlení a postavení Romů obecně. Navzdory mnoha negativům přineslo toto období i řadu pokroků, například cikánskou školu v Užhorodě.

Ke konci 30. let 20. století se do Československa uchýlila řada romských rodin, které prchaly z nacistického Německa a okupovaného Rakouska. Romové byli vyzváni k okamžitému usazení. Ti, kteří se nařízení nepodřídili, byli umisťováni do kárných pracovních táborů, od 1.8.1942 zvané tábory cikánské. Teorie rasismu klasifikovala Romy, stejně jako Židy, jakožto „element, zabraňující čistotě rasy“. Byla zřízena centrála pro „potírání cikánství“, Romové byli vyšetřováni rasově-biologicky a deportováni do koncentračních táborů, zejména do Osvětimi. *„Strašnou kapitolou historie českých Romů byl holocaust za vlády nacistů. Tehdy zahynulo (podle Nečase, 1993) téměř pět tisíc Romů, pocházejících z českých zemí.“*⁹

Po roce 1945 přichází na naše území z balkánských zemí přes Maďarsko a Slovensko nepočetná skupina kočovných Romů a dále jsou zde zastoupeni olašští Romové a několik rodin Sintů. Toto dělení odpovídá rozdílům v dialektech těchto podskupin a také rozdílům ve způsobu života.

⁹ Řičan, P.: S Romy žít budeme - jde o to jak, vyd. Portál, Praha 1998, s. 17. (Autor čerpá z knihy: Nečas, C.: Romové v České republice včera a dnes, vyd. UP, Olomouc 1993)

Krátce po válce se odhady počtu Romů na území dnešní České republiky pohybují mezi 600-1 000. První poválečný soupis ministerstva vnitra z roku 1947 vykazuje celkový počet 101 190, z čehož 16 752 připadá na Čechy a Moravu a zbylých 84 438 na Slovensko.¹⁰ Řada Romů v této době žila polokočovným životem. Svoje rodiny zanechala na Slovensku a dojížděla za prací do Čech.

V padesátých letech se komunistický režim znovu hodlá s romskou otázkou vypořádat. „Občané cikánského původu“ jsou opět degradováni na asociální vrstvu a všechny znaky jejich etnické identity musí být zničeny. Romové jsou vnímáni jako problém a řešení je viděno v přizpůsobení Romů k obrazu „řádných občanů“, přizpůsobení hodnotám a normám většinové společnosti, které automaticky platí za ideál. I nadále panoval názor, že je třeba Romy zcivilizovat, o čemž jasně hovoří zákon z roku 1958: „*Národní výbory poskytují osobám, které vedou kočovný způsob života, všestrannou pomoc, aby mohly přejít k usedlému způsobu života. Zejména jsou povinny těmto osobám pomáhat při opatřování vhodného zaměstnání a ubytování a působit výchovnými prostředky soustavně k tomu, aby se staly řádnými pracujícími občany.*“¹¹ Zákon také pamatuje na ty, kteří se nechtějí podřídit, a to odnětím svobody až na 3 roky. Vyřešení cikánské otázky znamenalo jeden z projevů síly socialistického řádu.

Na provádění zákona vzpomínají sami Romové. „*V roce 1959 udělali komunisti oficiální soupis kočujících Cikánů a já do toho tenkrát taky spadnul, i když jsem nikdy nekočoval a nikdy jsem ani neseseděl v cikánském voze s plachtou. Koho tenkrát chytli na ulici, toho sebrali a odvedli na národní výbor. Slibovali, že budou dávat Cikánům nové byty. Ale brali nám otisky prstů, fotografovali jako zločince a do občanky jsme dostali razítko - Vzat do celostátní evidence.*“ (z Vyprávění a úvah Rudolfa Dzurka, vydaného v roce 1995 Sdružením občanů a přátel Malé Strany a Arbor Vitae).¹² Romům byly přiděleny byty v podstatě násilně a byli nuceni žít život, jenž si nevybrali. Ignoroval totiž

¹⁰ <http://romove.radio.cz>

¹¹ Zákon č. 74/1958 Sb.

¹²

<http://romove.radio.cz>

jejich tradice, jejich životní styl a bezpodmínečně vyžadoval naprosté přizpůsobení se. Romům však bylo hmotné zázemí cizí stejně jako po generace pěstovaná iluze o věčnosti hmotných hodnot.

Ve větších městech byly asimilační tlaky tak silné, že mnozí rodiče přestali své děti učit romštinu a přizpůsobovali se vnějším projevům svých sousedů (styl oblékání, stravy, zařízení bytu atd).

S příchodem Pražského jara v roce 1968 dochází k otevřeným projevům romského emancipačního hnutí. V listopadu schválilo ministerstvo vnitra stanovy celorepublikového Svazu Cikánů-Romů, jehož činnost, zaměřená na uznání Romů za národnostní menšinu a potažmo tak i na uznání veškerých práv k tomuto statutu vázaných, je však v dubnu roku 1973 opět zlikvidována. Skutečné problémy Romů se zastíraly plošně vyplácenými podporami, jež Romy paralyzovaly a v mnohém je naučily spoléhat se až příliš na stát.

V 70. - 80. letech se romská populace nadále segreguje. Na základě bezhlavých ústupků jsou Romové hromadně stěhováni do určitých oblastí bez ohledu na rozdíly mezi rodinami, jejich zvyky, a hlavně proti jejich vlastnímu přání (sídliště Chánov). Většina romských dětí je přeřazována do zvláštních škol. Děti bývají odnímány z rodin a umísťovány do zařízení náhradní rodinné péče, neboť příslušné úřady jsou přesvědčeny, že rodiny nejsou schopny zabezpečit řádnou výchovu dětí. Za zmínku stojí i ministerstvem zdravotnictví schválené sterilizace, k nimž docházelo bez souhlasu žen. Romové nejsou oficiálně uznáni za národnostní menšinu, avšak jsou registrováni. Rozhodující není sebeidentifikace člověka, nýbrž pocit zapisujícího úředníka.

Po roce 1989 se znovu probouzí emancipační hnutí potlačené na počátku 70. let. Romové zakládají politické strany a hnutí, mají své zástupce i v parlamentu. Získali statut národnostní menšiny, který jim zajišťoval specifická práva příslušníků národnostních menšin: právo na vzdělávání se v mateřském jazyce, právo na zajištění vlastní kultury, právo na šíření a přijímání informací v mateřském jazyce, právo na užívání mateřského jazyka v úředním styku, právo na sdružování na národnostním principu, právo na účast zástupců

menšin na řešení věcí, které se jich dotýkají. S postupným rozvojem občanské společnosti ministerstvo vnitra registruje desítky romských občanských sdružení, které svou práci zaměřují na vzdělání a rozvoj kultury, vycházejí první romská periodika.

Při sčítání lidu v roce 1991, kdy mohli Romové poprvé deklarovat svou národnost, se přihlásilo k romské národnosti pouze 32 903 osob. V roce 2001 bylo sčítání provedeno opětovně a k romské národnosti se na základě vlastního vyjádření přihlásilo 11 746 osob. Je to téměř trojnásobně nižší počet než v roce 1991. V současné době se odhaduje počet romské populace v České republice na 200-300 tisíc osob. Romové většinou uvedli českou národnost proto, že se nechtěli identifikovat s vlastním etnikem, nebo ze strachu před diskriminací. Podíl romské národnosti v národnostní struktuře obyvatelstva republiky představoval v roce 2001 pouze 0,1% všech obyvatel. Je zajímavé, že mnohem vyšších hodnot dosáhl údaj zjišťující romský jazyk jako mateřský. Zatímco počet sečtených osob s romskou národností byl necelých 12 000 osob, k romštině jako svému mateřskému jazyku se přihlásilo 23 211 osob a v kombinaci s českým jazykem dalších téměř 13 000 osob.¹³

	romská národnost	mateřský jazyk: romština	mateřský jazyk: romština+čeština
r. 1991	32 903	24 294	29 671
r. 2001	11 746	23 211	36 015
současný odhad	200-300 000		

K vykreslení problémů spojených s takovou věcí, jako je sčítání či jiná evidence osob romského etnika bych zde chtěl uvést pár upřesňujících skutečností. Z platných definic národnosti je patrné, že zatímco například státní příslušnost lze doložit úředním dokladem, národnost je obtížně definovatelné vyjádření vlastního pocitu, názoru a sounáležitosti jedince, na které neexistuje doklad a může se měnit. Demokratická společnost nemůže nikomu vnucovat jeho

¹³ [http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EAD/\\$File/kapitola3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EAD/$File/kapitola3.pdf)

osobní pocity sounáležitosti. Romskou komunitou je v tomto případě míněno společenství lidí, z nichž část se může sama a dobrovolně hlásit k romské národnosti, ale žijí zde i lidé, kteří se k takové národnosti nehlásí a podle obecně vžitých představ o Romech nejsou okolím ani k takové národnosti přiřazováni.

S přechodem k tržní ekonomice se často nekvalifikovaní Romové dostávají na okraj společnosti. Nezaměstnanost Romů dosahuje vlivem jejich nedostatečného vzdělání a také vlivem skrytého rasizmu až 75%, v některých lokalitách našeho státu 95%. Romové byli vytlačováni i z nekvalifikovaných, pro ně však typických zaměstnání, „gastarbeitry“ ze zemí východní Evropy.

Kromě ekonomického propadu Romů se zvýšilo i násilí a jiné projevy rasové nesnášenlivosti. Americké ministerstvo zahraničí ve zprávě zabývající se dodržováním lidských práv píše, že jsou Romové předmětem výrazných předsudků veřejnosti České republiky. Jsou nejchudší menšinou a podílejí se na kriminalitě. Poznává, že česká vláda není sama ve veřejných prohlášeních antiromská, ale její domácí politika má tendenci závažnost romských problémů přehlížet. Nejznámějším příkladem diskriminace Romů byl Zákon o českém občanství, který k získání občanství požadoval takové podmínky, které byly téměř pro všechny Romy, pocházející ze Slovenska a žijící v České republice, nesplnitelné.

V roce 1995 byl založen nový policejní odbor, který se zabývá extremistickými hnutími. Vyžádala si to závažná situace po rasově motivovaném činu, jehož obětí byl právě Rom. Od června 1995 prudce stoupl počet osob obviněných z rasově motivovaných zločinů a byla snaha o udělování přísnějších trestů.

V roce 1996 byl novelizován Zákon o občanství. Díky tomu může ministerstvo vnitra promíjet podmínku pětileté bezúhonnosti, tedy podmínku, která byla pokládána za největší překážku tomu, aby Romové mohli získat české občanství.

Nezměnilo se však postavení Romů. Stále trvá vysoká nezaměstnanost, jejich častá chudoba. Ve školství je kritizován nedostatečný přístup k romským

žákům a naprosto chybí prvky multikulturalismu (neučí se o romské menšině ani o historické přítomnosti Romů na českém území).

Novým úkazem je hromadný odchod Romů do Spojených států či Kanady a Austrálie, kde získávají politický azyl. V převážné většině případů se zde dle mého názoru jednalo o ekonomickou migraci do států, které jsou ekonomicky silné a mohou si dovolit mnohem vyšší ekonomické zajištění těchto osob. V některých případech však nelze pominout i problémy spojené s rasizmem. Naproti tomu ze statistiky Českého statistického úřadu lze vyčíst, že se do ČR v roce 2005 přistěhovalo celkově 58 576 cizinců, z toho 10 107 občanů Slovenska.¹⁴ Podle největší pravděpodobnosti se jednalo o osoby romského etnika. Přesná čísla nelze zjistit vzhledem k absenci jakékoli povinnosti uvádět svou národnost, jak jsem uvedl výše. Dalším důvodem je fakt, že tato čísla se týkají oficiální migrace, nejsou zde uvedena čísla nepovolených přechodů hranic, tzv. černé migrace.

Současná situace se výrazně neliší od let minulých. Nedávná aktivita vsetínského starosty Čunka potvrzuje, že náš pohled na Romy coby nepřizpůsobivé a problémové se nezměnil. Nevíme si rady, a tak se problém snažíme vytěsnit, aby nás příliš nezatěžoval. Romové přestěhovaní do nových bytů za městem vnímají situaci jako násilí na nich spáchané, neboť jejich vůlí nebylo odejít, i když domy, v nichž bydleli, byly v katastrofálním stavu.

„Romové vnímají současnou dobu jako zlou, svou situaci jako nebezpečnou. Za komunistů, jak říkají, jim bylo lépe: Všichni měli práci, nikdo jim nenadával, mohli chodit do všech hospod, jejich ženy a děti byly v bezpečí.“¹⁵

¹⁴ http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/popis_aktualniho_vyvoje_vnitri_a_zahranicni_migrace

¹⁵ Říčan, P.: S Romy žít budeme - jde o to jak, vyd. Portál, Praha 1998, s. 30

3. Romská kultura

3.1 Rozdílnosti kultur

Současné romské zvyky, obřady, projevy víry se liší - celkově i podle jednotlivých romských skupin. Pro všechny Romy je specifická oblast rodiny a příbuzenských vztahů. Rodina zůstává jejich největší hodnotou. Jedná se o rodinu velkou, s širokým příbuzenstvím. Příslušníci rozvětvených rodin, tzv. silných rodů, mají větší autoritu u ostatních.

Dříve platil u většiny romských skupin nepsaný zákon „čisté krve“, který zakazoval manželství s partnerem z jiné etnické skupiny. Kromě olašských Romů již tento zákaz není dodržován. Počet smíšených manželství romsko-českých, romsko-slovenských stále narůstá.

Po 2. světové válce začaly probíhat mezi Romy hlubší změny v jejich společenské pozici, ve způsobu života, kultuře a hodnotové orientaci v celém romském společenství. Romská populace, dnes již národnost, se v posledním půlstoletí zásadně změnila ve vnitřní strukturu, počtem a územním rozložením, prohloubením vnitřní diferenciaci, podle jednotlivých etnických podskupin, ale i v důsledku nové vnitřní společenské hierarchie. Změnil se způsob života a kultury, celý charakter této národnostní skupiny. Tyto změny jsou z menší části pozitivní, ve většině ale negativní.

Tradiční romské společenství se svými vnitřními zákony a normami bylo rozbito, ale skupinové zákony a tradiční hodnotový systém nebyly nahrazeny novým, lepším.

Všechny minulé pokusy asimilovat či společensky integrovat Romy mezi většinovou populací byly nerealizovatelné. Nešlo jen o vyrovnání v oblasti sociálně ekonomické a tím kulturní zaostalosti, jak se tehdy říkalo. Jedná se o vzájemné soužití dvou odlišných kultur, kterému brání hluboké předsudky ve vzájemných vztazích Romů a gádžů, v posledních letech vyhraněných proti Romům až rasisticky.

Sociálně ekonomické postavení se u větší části Romů zvýšilo, pokud jde o životní úroveň zvýšení vzdělanosti. Na druhé straně, v důsledku nerespektování etnické specifiky Romů, narůstaly problémy v jiných směrech. Systematické potlačování tradičních romských hodnot, projevů života, kultury a jazyka způsobilo, že zejména mladé romské rodiny ve městech se začaly stydět za svůj romský život. Přestali mluvit romsky a postupně se integrovali, ztratili tak vztah ke své etnické identitě, protože tato nebyla akceptována. Mnozí se chtějí vyrovnat Neromům, zejména v materiálních projevech způsobů života. Postupně došlo v další generaci Romů k negativní změně myšlení a chápání hodnot, kdy konzumní statky, majetek a peníze kladou mnozí mladší Romové na první místo ve svém hodnotovém žebříčku a hodnotí podle toho i druhé. Konzumní způsob života často převažuje a zcela vytlačuje pozitivní tradiční hodnoty. Předchozí hodnoty a vnitřní zákony skupiny, jimiž se romské komunity dříve řídily, se rozpadají a jsme svědky negativních jevů, například odkládání dětí do kojeneckých a dětských ústavů, prostituce apod.

Starší Romové vychovávaní tradičně a cítící své romství jsou nešťastní z tohoto posunu hodnot u mladé a střední generace. Pochybují o perspektivním vývoji Romů jako celku. Ztratí vlastní sebeuvědomění, romský jazyk a kulturu a převáží materiální chápání hodnot v životě jako primární.

3.2 Romská rodina

Romské společenství má jednu základní instituci, která je zároveň jeho nejdůležitější a největší hodnotou, a tou je rodina. Rodina pro Romy znamenala a stále znamená téměř vše, protože uspokojuje základní životní potřeby jejích členů. Dnes jsou její funkce pozměněné vlivem působení majoritní společnosti, avšak dříve platilo, že uvnitř rodiny byli její členové na sobě zcela závislí a naprosto nezávislí na okolní společnosti. Rodina byla zdrojem obživy, vzdělání (chlapci se učili v rodině řemeslu, dívky se učily pečovat o děti a manžela) a ochrany.

Česká rodina, to je žena, muž, děti, rodiče, sourozenci. Známe i své další příbuzné, ale ty považujeme za vzdálenější a nejsme s nimi tak často ve styku. Romové však považují za své blízké příbuzné všechny, romský jazyk má pojmenování i pro děti sestřenic či bratranců, na rozdíl od češtiny. Donedávna byla u Romů charakteristická patriarchální velkorodina, kterou tvořilo několik základních rodin. Uvnitř tohoto zřízení platily pevné rodinné vztahy, struktura a hierarchie a také byly určeny role jednotlivých členů. Nejstarší člen byl všemi uznávanou autoritou, jakýmsi rodovým náčelníkem. Říkalo se mu vajda. Jeho funkce byla buď dědičná, nebo byl volen radou mužů za své vlastnosti, schopnosti a dosavadní zásluhy. Měl pravomoc rozhodovat o cestách skupiny, o dodržování vnitřních, nepsaných zákonů. Byl soudcem, knězem a rádcem. Oddával nové páry, křtil novorozence a při pohřbu vykonával obřad jménem celé rodiny. V této podobě zůstávají rodiny olašských Romů.

Jejich vnitřní zákony, které nebyly sepsány, avšak všichni je respektovali a dodržovali, a autorita vajdy byly základem vnitřního řádu v patriarchálních rodinách. Umožňovaly po staletí přežití Romů i v nepříznivých životních podmínkách. Ochraňovaly je a zaručovaly pomoc, pokud se zákonům dotýčný nezpronevěřil. Pokud zemřeli dětem rodiče, přijala je jiná rodina a postarala se o ně jako o vlastní děti. Děti zde získávaly poznatky pro život, osvojovaly si pravidla pro skupinové soužití, specifické normy chování a etiky a formovaly svůj pocit spolupatříčnosti a svého romství. Princip sounáležitosti a soudržnosti zajišťoval péči také o staré a nemocné.

„Romská velkorodina mívala daleko větší význam než gádžovská, i když u gádžů byla v minulosti příbuzenská pouta silnější jak vertikálně (prarodiče), tak horizontálně (bratřenci, švagři i „přes druhé koleno“ atd.). V tísní se každý mohl spolehnout na příbuzné, nikdo nezůstal opuštěn.“¹⁶

Pevnou sociálně kulturní normou v tradičních romských společenstvích byla vzájemná solidarita vyplývající z jejich postavení, posilovaného dříve jejich bídou. Soucítili s druhým, který strádal, protože sami znali, co je nedostatek.

¹⁶ Řičan, P.: S Romy žít budeme - jde o to jak, vyd. Portál, Praha 1998, s. 46

Pokud si někoho oblíbili, třeba i Neroma, chovali se k němu jako k vlastnímu a pomohli mu v případě jeho nouze.

Přetrvávající tendence sdružovat se a soustřeďovat do skupin je pozůstatkem tradiční romské vnitřní organizace. Jasně odlišují „my, náš lid“ a „oni“. Vlivem postupného rozptýlení a začlenění do okolní společnosti není vnitřní organizace patrná, ale stále přetrvávají vzájemné vztahy s dřívější pospolitostí a také tendence širší části Romů žít ve větších skupinách.

Romové měli svou vlastní soudní instituci, která byla tajná, a řešila jejich vnitřní záležitosti. Největším trestem pro Roma bylo jeho vyhnání z rodiny, vyloučení z kolektivu, protože tím ztrácel veškeré sociální a lidské jistoty, cítil se slabý a bezmocný.

Postavení ženy v rodině a v pospolitosti osady bylo velmi nízké, podřadné. Byla považována za cosi méně důležitého a určena pouze k tomu, aby rodila, vychovávala děti a starala se o rodinu. Manžel byl jejím pánem a často se k ní choval hrubě. Dodnes lze spatřit, jak žena kráčí několik metrů za mužem, obtížená taškami s nákupem a dětmi. Prestiž romské rodiny byla v počtu dětí, zejména chlapců. Pokud se narodilo děvče, často se muž ke své ženě choval hrubě, protože toužil po synu, hlavně prvorozeném. Celkově lze říci, že každé dítě bylo vítáno. Výchovu měla na starosti matka, ale starali se o ně i ostatní členové velkorodiny. Romské děti vyrůstaly obklopeny třemi až čtyřmi generacemi v soudržném a okolnímu světu uzavřeném společenství. Rozvody neexistovaly. Pokud otec opustil rodinu, byl vyloučen z pospolitosti.

Role muže a ženy je tedy rozdílná. Zatímco romská žena se starala o rodinu, zabezpečovala chod domácnosti, včetně zajištění jídla a oblečení, vychovávala děti a poslouchala svého muže, romský muž byl hlavou rodiny, nositelem a ochráncem prestiže rodiny, který rozhodoval a nesl odpovědnost za rodinu. Muž byl svrchovaným pánem rodiny a mohl být své ženě nevěrný, zatímco ona jemu ne. Jeho výdělek byl spíše příležitostný, svůj čas trávil udržováním dobrých vztahů s příbuznými a přáteli, urovnáváním svárů mezi rodinami.

Z předešlého vyplývá, že vztah muže a ženy byl spíše drsný a necitlivý, ale ukázka ze sbírky písňového folkloru ukazuje opak. Mezi zamilovanými proudil cit vřelý a silný.

*„Brána je zamčená,
není od ní klíč;
nebudu moci žít, chodím
a myslím na tebe,
moje krásná milá,
div že nezemřu po tobě!“*

*„Dones mi, ptáčku,
dones mi jeden dopis,
řekni mi, dívko,
jestli miluješ,
srdce mě bolí.“¹⁷*

V romské rodině se všichni podporovali a pomáhali si. Svobodní zůstávali u rodičů, sirotků se ujímala jiná rodina, staří lidé byli opatrováni a hluboce vážení, nebyli vyloučeni z života rodiny. Obzvláště staří muži požívali vážnosti a úcty všech obyvatel osady pro své životní zkušenosti a moudrý rozhled. Ostatní k nim chodili pro radu. Staré ženy byly čarodějnicemi se schopnostmi provádět magická kouzla, například pomáhaly dívce získat chlapce, jenž se jí líbil.

Romové subjektivně dospívali v průměru dříve než neromská mládež, a proto i sňatky byly uzavírány ve velmi mladém věku, dívky kolem 13 a chlapci kolem 15 let. Nebyla to však pravá svatba právě proto, že oba mladí nedosáhli

¹⁷ Davidová, E.: Cesty Romů, vyd. UP, Olomouc 1995, s. 119

potřebného věku pro úřední či církevní sňatek. Ten probíhal o několik let později. Přirozené a samozřejmé bylo mít brzy dítě. Žena neplodná nemohla být milována, upadla v posměch či hanbu. Naopak potrat byl vyloučen, raději byla matka sama, bez otce svého dítěte.

„Žena byla ceněna podle své plodnosti, zvláště vítáni byli ovšem synové. Romské rodiny jsou dodnes početné, umělé potraty výjimečné. Jestliže žena nerodila, muž měl právo ji opustit.“¹⁸

Romové mají velmi rádi děti. Ženu přirovnávají ke stromu, který má rodit téměř každým rokem. Pro romskou rodinu bylo nemyslitelné dát dítě do dětského domova. Děti znamenaly zachování rodu. Silný pud sebezáchovy způsoboval až nesebekritičnost a nesoudnost při výchově dětí. Ta probíhala často živelně. Děti měly volnost, vše prožívaly společně s dospělými. Nevyrůstaly ve zvláštním dětském světě, plném her a bezstarostnosti. Proto také dříve dospívaly, protože byly plně účastny problémového života dospělých.

Romská rodina zajišťovala ochranu sociální - nikdo nezůstal sám, o všechny bylo postaráno, psychologickou - veškeré problémy se řešily společně, ekonomickou - poskytovala obživu pro všechny.

Dnes lze říci, že po desetiletích snahy Romy začlenit a asimilovat do majoritní společnosti se romské tradiční pospolitosti radikálně změnily a rozrušily. V novém prostředí se začaly tvořit nové vztahy. Romské etnikum přešlo od stadia kmenového vývoje ke stadiu národa. Představa určité sounáležitosti přetrvává, i když už nefunguje společná skupinová organizace. Některé romské skupiny připomínají minulé uspořádání svou samostatností, odlišností dialektu od jiné skupiny. V důsledku společného původu, etnického vědomí a zvláštního postavení v majoritní společnosti se vytvořilo v romských skupinách povědomí sounáležitosti a solidarity k vzájemné pomoci.

¹⁸ Říčan, P.: S Romy žít budeme - jde o to jak, vyd. Portál, Praha 1998, s. 46

3.3 Náboženství Romů

Romské přísloví: Všechno pomíjí, jenom Bůh trvá.

Duchovní život Romů je svébytnou oblastí, která byla živá do 60. let 20. století. Svým lidovým náboženstvím, pověrami a magií se nejvíce odlišovali od okolní společnosti. Rozpadem tradičních komunit došlo i zde ke změnám.

Víra v duchovní svět byla důsledkem míry poznání světa a vzdělání. Dosažený stupeň poznání a vysoké procento negramotnosti mezi Romy spolu se společenskou izolací způsobily zjednodušené chápání přírodních a společenských jevů. Toto vnímání vedlo k pověřčivosti a různým magickým praktikám, které měly zajistit úspěch a zdar v různých životních situacích. Jimi odvraceli nemoc, bídu, nebezpečí a přivolávali lásku či existenční zaopatření.

O náboženském cítění Romů panují tři názory. První předpokládá, že Romové jsou bez vyznání, bez náboženského cítění. Druhý je pokládá za vyznavače přírodních a animistických sil a duchů. Třetí názor tvrdí, že Romové jsou křesťané, nejčastěji katolíci. Celkově lze říci, že jejich víra obsahuje prvky křesťanské a prvky jejich vlastní víry založené na přírodně animistickém základě. Je to symbióza náboženství majoritní společnosti a vlastních pověr, které si přinesli z Indie.

Většina českých Romů se hlásí k římskokatolickému vyznání. Dříve se jednalo hlavně o vnější projevy, jako honosné obřady, hudbou doprovázené, pestré ceremonie. Jejich vztah byl formální, duchovní podstatu, zásady a učení neznali. Od domácího obyvatelstva převzali církevní svátky a s nimi spojené zvyky, z nichž si opět vzali jen formu. Hlavními svátky byly Velikonoce, Vánoce a „Matka Boží“.

Velikonoce znamenaly oslavu příchodu jara. Do svých domů si přinášeli zelené větve a květiny, dívky se jimi zdobily (prvky animistické). Křesťanskou podstatu tohoto svátku neznali. Slavili ho zpěvem, tancem a především jídlem s hojností alkoholu.

Vánoce slavili podobně, avšak lze nalézt více církevních prvků. Ústřední křesťanský motiv - odpuštění a smíření - je pro Romy velmi důležitý, neboť v dobách, kdy byli velmi izolovanou skupinou, museli být mezi sebou solidární. Byli závislí na komunitě, ve které žili, a proto nemohli žít ve svárech. K pročištění a upevnění vztahů sloužil především čas Vánoc. Dnes nejsou Vánoce tím, co dříve, ale zůstávají svátkem, kdy se schází celé příbuzenstvo, aby vzpomínalo a slavilo.

Štědrý den byl centrem vánočních oslav, ale měl jinou náplň. Namísto typické intimity a posvátnosti, jak tento svátek známe, u Romů byla rodinná oslava ve velkém kolektivu. Rodina se shromáždila a nejstarší muž přál ustálenou formulí všechno nejlepší, zdraví, štěstí, hodně dětí a peněz a aby příští rok byl pro všechny lepší než předešlý. Hodování trvalo několik dnů. Silvestr byl spojený s různými pověrečnými úkony.

Svátek Matky Boží byl ve větší oblibě než předchozí uvedené. Byl zasazen do nejteplejšího období roku, na konec srpna. Vyjadřuje radost z léta, je projevem soudržnosti rodin a ostatních obyvatel osady.

Náboženství a víra byly pro Romy způsobem života. Měli soubor příkazů a zákazů, které dávaly životu řád, a navíc se tak řadili mezi řádné občany. Dalším důvodem byla okolnost, že k víře je hnal strach před smrtí a nejružnějšími přírodními úkazy, které si nedokázali vysvětlit. Pevně věřili v určitou vyšší sílu, která člověka přesahuje. Věřili, že duše člověka existuje i po fyzické smrti.

Bůh se nazývá romsky o Del, o Devel nebo o Dil, podobně jako v sanskrtu, kde je nazýván slovem Deva. Romové si představovali Boha jako velikého, dobrého ducha, nejvyšší bytost, která stvořila svět a řídí osudy lidí. Kromě víry v jednoho Boha věří v existenci různých dobrých a zlých sil. Prostředníkem Boha jsou duchové mrtvých předků. Duše zesnulých se podle Romů vracejí mezi živé, ty dobré navštěvují příbuzné ve snech a dávají rady, ty zlé škodí.

K Bohu měli přátelský poměr a neznali, co je to strach z něj. Báli se zlých sil. Víra v Ježíše Krista byla ojedinělá. Vnímali jej pouze jako výjimečného

člověka, nikoliv Spasitele. Boha a Krista si představovali podle sebe, svých představ a hodnotové orientace. Autorita Bible jako Božího slova, pravdivého a stále platného u nich nebyla, což souvisí s jejich mírou vzdělanosti, gramotnosti a dostupnosti ke knihám. K Bohu přistupují formou proseb a chvalozpěvů.

Mnoho Romů je věřících a touží uctívat vlastní božstvo. Mají „svatou“ Černou Sáru, kterou víc než jedno století oslavují a vzhlížejí k ní. V romských komunitách převládají sklony v uctívání kultu ženy. Neví se, zda Černá Sára je příčinou či důsledkem.

Tradiční romská víra obsahovala přírodně animistické prvky. Úkony, které měly původ v úzkém kontaktu s přírodou, zasahovaly do dění přírody a lidského života. Vyvolávali jimi například déšť, zaháněli nemoci.

Pověra byla důležitou součástí lidového náboženství Romů. Základem víry se stávaly ustrnulé tradiční názory. Pověry s rituály a užíváním magie byly založeny na praktické víře v kladný výsledek daného úkonu. Milostná magie sloužila k získání lásky druhého. Nástrojem pomsty a krevní msty byla černá magie. Smyslem takových úkonů bylo přivodit smrt, nemoc, neštěstí určenému člověku. V provádění těchto praktik hrály podstatnou úlohu staré romské ženy, nikdy muži nebo mladší ženy. V období první republiky bylo rozšířené věštění z ruky a hádání z karet, kterým si romské ženy přivydělávaly.

Zaklínání má stále význam, dodnes se používá i v běžné hovorové řeči, aby svým slovům dodal mluvčí na důležitosti a věrohodnosti. Romové věřili, že při lživém výroku budou nějak negativně postiženi. Mnohdy jsou používány spíš bezmyšlenkovitě.

Lidové léčení je založeno na zkušenostech a znalostech přírody a také na iracionálních, magických prostředcích, založených na víře, že je možné ovlivnit síly nemoc způsobující. Léčilo se zařikáváním, zaklínáním, magickými úkony.

Dnešní Romové mají k náboženství různý vztah. Někteří si zachovali víru v duchovní svět a schopnosti do něj zasahovat, ale je jich menšina. Častěji praktikují zařité úkony, aniž by si uvědomovali jejich význam a dopad. Dělají to

automaticky nebo to považují za své zvyky. Někteří se hlásí ke křesťanství a žijí život smířený s Bohem, v odpuštění. Mnozí se stali pastory či kazateli.

4. Rasismus a Romové

4.1 Vznik rasizmu a jeho podstata

Zabýváme-li se otázkami romské populace, nemůžeme vynechat negativní společenský jev, a to rasismus a jeho projevy vůči této národnosti. Rasismus je teorie, podle níž si lidské rasy nejsou rovny pokud jde o důstojnost a práva. *„Bílá rasa stojí podle této ideologie na vrcholu vývoje lidstva a jejími nejdokonalejšími představiteli jsou árijci, především pak Germáni.“*¹⁹ Rasismus jako politická teorie se stal součástí evropské politiky ve druhé polovině 19. století. Do popředí vystoupil v podobě antisemitizmu na přelomu století a později se stal intelektuální základnou nacizmu.

Samotný původ rasového výkladu lidské společnosti lze nalézt v 18. století. Nová vědecká disciplína, antropologie, usilovala o definici postavení člověka v přírodě. Lidé byli pozorováni, hodnoceni a srovnáváni na základě somatických znaků. Různí antropologové a přírodovědci přinesli materialistický výklad rasových rozdílů, přičemž jejich kritéria klasifikace byla velmi subjektivní (Lamarck, Darwin, Buffon). Děly se nejen fyziologické charakteristiky, avšak i psychologické a kulturní. Tak docházelo k absurdním závěrům, například že černoši byli dědičně černochoy a také byli dědičně líní a nepořádní.

V průběhu 19. století tvořilo zkoumání duše skrze tělo jednu z výrazných charakteristik rasizmu. V Evropě byly uznávány dvě myšlenky: mezi rasami existují vnitřní psychologické rozdíly a jen lidé jedné „krve“ mohou sdílet jedno kulturní a intelektuální dědictví. Arthur de Gobineau napsal dílo založené na historii, antropologii a lingvistice. V něm tvrdí, že rasový princip objasňuje minulost, přítomnost i budoucnost a určuje další vývoj civilizace. Ta upadá, pokud dojde k mísení ras. Žádná rasa si nedokáže zachovat čistotu a čím víc se mísí, tím víc degeneruje. Gobineau rozdělil rasy na žlutou, černou a bílou. Žlutá rasa je materialistická, bez fantazie a jazykové schopnosti se metafyzicky

¹⁹ Chmelík, J.: Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty, vyd. Linde Praha, Praha 2001, s. 55

vyjadřovat. Černá rasa postrádá inteligenci. Árijská rasa má mezi bílými postavení šlechty. Typickými rysy jsou láska ke svobodě a cti a kult duchovnosti.²⁰

Angličan Robert Knox napsal Lidské rasy a v tomto díle dokládá nadřazenost árijských ras, Sasů a Slovanů, a podřazenost Židů. Věřil, že vlastnosti ras jsou vrozené a neměnné a zahrnují fyzickou, morální a intelektuální složku lidské osobnosti.²¹

Rasistické myšlení se stalo ucelenou politickou teorií po ztotožnění se se sociálním darwinizmem. Myšlenky „přirozeného výběru“, „přežití nejsilnějších“ a boje o existenci nahrávaly teoretikům rasizmu. Biologický determinismus jím ospravedlňoval rasovou nerovnost, aby bylo možno obnovit přirozený řád zničený liberalizmem, demokracií nebo marxizmem. Rozdělení lidí ve společnosti podléhá přísnému determinizmu a předurčení rasy je nezměnitelné. Společnost byla organizmem řízeným stejnými zákony jako živý organizmus, lidský rod byl podřízen stejným zákonům jako ostatní zvířecí druhy a lidský život nebyl nic jiného, než neustálý boj o přežití. Podle těchto představ patřil svět těm nejsilnějším, kteří jsou také ti nejlepší. Vznikla nová morálka zvaná selekcionistická, která měla nahradit tradiční morálku křesťanskou. Vyústěním těchto teorií byl antisemitismus. Názor, že Židé představují absolutní zlo, zatímco Němci jsou vyvolený národ, přímo ovlivnil Hitlera. Osud civilizace závisí na boji mezi Árijci a Semity.

Podobné myšlenky, které jsou výplodem lidské pýchy a které se rozšířily jako platné, zasáhly do postavení romské populace, jejího vývoje a také vnímání Romů jako takových.

²⁰ viz <http://www.differentlife.cz/pravalidska04.htm>

²¹ viz <http://www.differentlife.cz/pravalidska04.htm>

4.2 Projevy rasizmu v České republice

Rasismus jako takový, jak jsem uvedl již dříve, je negativní jev v multikulturní společnosti, je to určitá neschopnost a neochota pochopit, přijmout či tolerovat odlišnosti lidí různých ras, kultur a přesvědčení, vycházející z vlastností osobnosti jako je pýcha, nadřazenost, samolibost, netolerance. Rasismus se projevuje ve dvou formách, jako rasismus skrytý a otevřený. Obě tyto formy jsou nebezpečné a nežádoucí.

Otevřenou formu rasizmu vůči Romům zastupuje hnutí skinheads. Skinheads jsou rozděleni do různých frakcí od levicových po pravicové, nicméně všechny jsou ve svých názorech extremistické. *„Rozdělení extremismu na pravicový a levicový není zcela přesné a jde spíše o pomocné hledisko, které se poprvé objevilo ve zprávách k extremistickým aktivitám, zpracovávaných ministerstvem vnitra pro vládu ČR. Jde o pomocné hledisko, které je užíváno doposud, byť extremistická scéna za tu dobu doznala podstatných změn a obě takto chápané extremistické scény se velmi úzce prolínají. V zahraničí již bylo dokonce upuštěno od pojmu extremismus a užívá se pojmu „terorismus“.“*²²

Tyto frakce se projevují násilnými činy, které nezřídka končí tragicky. Jsem toho názoru, že hnutí skinheads je složeno z nezralých osobností, převážně mladých lidí věkového rozhraní 15 - 25 let (ve výjimečných případech i starších), psychicky nezralých, kteří nemají smysl života, nemají vědomí vlastní hodnoty, hodnoty lidského života. Proto jsou nesnášenliví ke všemu a všem, kdo jsou jiní než oni a s odlišnými názory. Nezřídka se mladí skinheads rekrutují z rozvedených či sociálně slabších rodin. Největší koncentrace příznivců hnutí skinheads u nás je v oblastech s nadprůměrnou nezaměstnaností, kde je větší koncentrace romského obyvatelstva a v blízkosti dislokace hudebních skupin s rasistickým textovým zaměřením. *„Rasově motivované útoky jsou pro ně seberealizací, útekem z reality jejich společenské, osobní, pracovní i ekonomické neúspěšnosti. Považují se za „budovatele nového společenského řádu“, který vyřeší všechny problémy tím, že odstraní Romy, Židy nebo jiné, podle nich hlavní*

²² Chmelík, J.: Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty, vyd. Linde Praha, Praha 2001, s. 20

příčiny neúspěšnosti.“²³ Romská populace jako cíl útočných projevů tomu přesně odpovídá a je nejsnáze „na ráně“, je nejzranitelnější z různých dalších důvodů.

V rámci svého zaměstnání jsem měl možnost být přítomen konkrétním projevům rasizmu, ať se jednalo o předem plánované akce skinheads ve formě různých koncertů jim spřízněných hudebních skupin, oslav narozenin a podobně či náhodných akcí, kdy došlo k útoku na Romy slavící například narozeniny v nějaké zamluvené restauraci. Ve všech těchto případech zde byla jasně čitelná rasová nesnášenlivost se všemi typickými projevy jako jsou slovní a fyzické útoky, jež nezřídka končily hromadnou bitkou se zraněními na obou stranách. Na to, aby byl skutek právně kvalifikován jako čin rasově motivovaný, je nutné zadokumentovat, že v průběhu tohoto útoku došlo k vykřikování rasistických hesel, urážek zaměřených na barvu pleti či příslušnosti k menšině.

Bohužel však tyto náhodné útoky mívají i nejtěžší následky v případě, že se jedná o jednotlivce a jedna z útočících stran má ve vyvolaném konfliktu zřejmou převahu. Jedním z mnoha příkladů může být případ utonulého sedmnáctiletého Roma Danihela v Písku z 24.9.1993.

Tato otevřená forma rasizmu není tak nebezpečná jako její skrytá forma. Je totiž snadnější z pohledu represivních složek státu monitorovat různé akce, které skinheads pořádají, ať už se jedná o demonstrace, různé oslavy či vystoupení hudebních skupin a je snadné dokumentovat osoby, které se těchto akcí zúčastňují. Také lze do těchto skupin jednoduše infiltrovat a tím dokumentovat veškerou činnost skinheads, mít je takto „pod kontrolou“.

Po revoluci v roce 1989, kdy se uvolnila pouta socialismu, nastal příliv nových proudů ve všech oblastech života, v kultuře, náboženství, v přístupu k životu. S nástupem demokracie, která však byla často chápána jako prosazování svých vlastních zájmů na úkor druhého, se rozšířily i negativní jevy. Ve jménu svobody projevu dochází tak k otevřeným projevům nesouhlasu. Ponižování a nabádání k „likvidaci“ romské populace je jedním z nich.

²³ Chmelík, J.: Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty, vyd. Linde Praha, Praha 2001, s. 61

Otevřeně je nutno si říct, že jako společnost si nevíme rady, jak rasismus odstranit. Jak vymýtit z lidské mysli, že Romové jsou méněcenní, neschopní, hloupí atd. Tato skrytá forma rasizmu založená na předsudcích, na nepravdivé a neucelené prezentaci romské populace v médiích, na nepochopení je horší, protože má hlubší kořeny a těžko se odstraňuje. Začíná v přístupu bílých dětí k romskému spolužáku, který podporují rodiče, když svému dítěti nevysvětlí, že odlišná barva kůže nebo jiný způsob oblékání nic neznamenají, nejsou podstatné a že jde pouze o vnější odlišnost. Romský teenager má jistě stejné problémy jako bílý, když nemá rodinné zázemí, blízké lidi, kteří ho milují, přijímají a povzbuzují.

Skryté formy rasizmu jsou mnohem nebezpečnější vzhledem k tomu, že vycházejí právě z dlouholetých předsudků bohužel budovaných i státem a jeho různými složkami (viz historie Romů u nás). V současné době se tyto skryté formy projevují nejčastěji v podobě různých zákazů vstupů do podniků pohostinství, odmítnutí přijetí do pracovního poměru, rozdílného přístupu učitelů k romským dětem ve školách, odmítavého jednání na různých úřadech atd. Toto negativní povědomí majoritní společnosti je také přiživováno sdělovacími prostředky, když informují o romské problematice zkresleně, a tím působí na široké masy obyvatel země. Je velice těžké tyto formy rasizmu nějakým způsobem identifikovat a dokumentovat právě vzhledem k rozšíření a určité snaze o bagatelizaci. Proti těmto jevům by bylo možné bojovat širokou pravdivou osvětou, zaměřenou jak na Romy, tak na majoritní společnost.

Naneštěstí k negativnímu posuzování Romů přispívají i samotní Romové svou neochotou podřídit se právnímu systému a zákonům našeho státu a otázka bezpečnosti a spravedlnosti je u majoritní společnosti velice citlivá záležitost.

Že je česká společnost xenofobní, dokazují i výzkumy, které se tímto problémem podrobněji zabývaly. Hned od počátku 90. let 20. století se stali nejméně oblíbenou menšinou Romové, což platí dodnes. Průzkum z března roku 2003 ukázal, že za sousedy by si Romy nepřálo 79% obyvatel. Hůře dopadli už jen narkomani a těžcí alkoholici. Tři pětiny českých středoškoláků

a středoškolaček by nechtěly chodit s Romkou či Romem. Žít s Vietnamcem nebo Vietnamkou by bylo nepřijatelné pro 51% a s Ukrajinцем či Ukrajinčkou pro třetinu mladých lidí. Každý čtvrtý člověk uvedl, že by mu jako sousedé vadili lidé s odlišnou barvou pleti (Odpovědi na otázky vypracovali: Ondřej Cakl, Tolerance a občanská společnost, o. s., Jaroslav Valůch, Člověk v tísní - společnost při ČT, o. p. s.).²⁴

Tzv. sametový rasismus velké části obyvatel se stupňuje od distancování se přes diskriminaci a snahy o segregaci až ke schvalování, respektive pasivní trpění rasově motivovaných útoků extremistických skupin. Pasivně se bohužel v podobných případech chovají i někteří státní zaměstnanci, včetně policistů, státních zástupců a soudců, úředníků státní správy a místních samospráv. To zvyšuje pocit většiny Romů, že tento stát není jejich, a stává se také příčinou následného schvalování podobných praktik jako neplacení daní, práce načerno atd. Samozřejmě že potom někteří Romové v obavě o svou bezpečnost a zajištění svých práv berou spravedlnost do vlastních rukou, ozbrojují se, cvičí bojové sporty, pořizují si velké psy.

Dle mého názoru bude trvat dlouho, než dojde k výraznému pozitivnímu posunu v myšlení lidí, ke změně přístupu k „jiným“ lidem, kteří se nějakým způsobem odlišují od majoritní společnosti. Je však v zájmu nás všech, aby ke vzájemnému porozumění došlo.

²⁴ viz http://www.oneworld.cz/skoly/download/pdf/jsnsfilmpdfquestions_2.pdf

II. Praktická část

1. Cíle výzkumu a jeho průběh

Když jsem se rozhodoval, jaké téma zpracuji do své diplomové práce, již jsem věděl, že to bude téma, ve kterém budou hrát Romové hlavní roli. Nevěděl jsem však, jakým směrem zaměřím svůj výzkum v praktické části. Nechtěl jsem se zařadit do řady studentů přede mnou s tím, že bych provedl výzkum, který by popisoval některý sociopatologický jev, jehož řešení se snažil objasnit již někdo dříve. Vím, že takových prací je řada a nejsem si jist, zda by byla moje práce nějakým přínosem.

Vzhledem k tomu, že jsem aktivním věřícím křesťanem, věřím v Boha a ve vše, co s touto vírou souvisí. Vím tedy, že v Bibli se vůbec nevyskytuje slovo podobné rasizmu, rozdílnosti ras apod. V Bibli není psáno, že Bůh stvořil bílého, černého, žlutého Adama a Evu, ale že stvořil člověka. Ne černocho, bělocha, cikána atd.

Navštěvuji pravidelně sbor věřících Křesťanské společnosti v Českých Budějovicích. Chodí sem většinou Neromové. Občas mezi nás přijdou Romové, kteří také věří v Boha a navštěvuji i jiné sbory v rámci našeho kraje. Pokusím se tedy shrnout, co mě vedlo k tématu výzkumu, který jsem se později rozhodl realizovat ve své práci. Vím z vlastní zkušenosti, že má křesťanská víra pozitivní vliv na životy a myšlení lidí. Bůh nedělá rozdíly mezi lidmi, jak jsem již uvedl výše. Jestlipak tedy mění k lepšímu také životy Romů? (Zde musím podotknout, že člověk musí chtít změnu sám.) Dá se to nějak dokázat? To byla pro mě výzva.

Stanovil jsem tedy úvodní obecnou hypotézu: **Víra v Boha a její pozitivní vliv na životy Romů.** Ve chvíli svého rozhodnutí jsem neviděl žádný problém v provedení výzkumu. Prostě si stanovím dostatečný reprezentativní vzorek respondentů, sestavený z poloviny aktivně věřících Romů a poloviny nevěřících. Poté vytvořím dotazník, ve kterém položím důraz na určité aspekty jejich života, podle kterých bych mohl svou hypotézu potvrdit či vyvrátit.

V předvýzkumu si ověřím reliabilitu a validitu dotazníku, náročnost a srozumitelnost otázek. Poté odpovědi vyhodnotím, zpracuji graficky, vyhodnotím výzkum celkově a provedu závěr s návrhem případných dalších opatření či řešení. Jak jsem uvedl, neviděl jsem v realizaci výzkumu velký problém.

Skutečnost byla ale jiná. Předvýzkum jsem provedl na vzorku šesti romských respondentů. Na základě tohoto předvýzkumu jsem následně upravil dotaz a přeformuloval následující položku u č. 11, kde jsem přiřadil doplňující otázku, která se jevila jako důležitá k posouzení víry respondenta. Také jsem musel změnit v položkách název Nerom za gadžo, kterému Romové mnohem lépe rozuměli. Výběr vhodných respondentů byl u aktivně věřících Romů poměrně značně omezen vzhledem k tomu, že v naší republice není příliš Romů aktivně zapojeno do církevního života v křesťanských sborech. Velkou pomocí mi v tom byla moje osobní znalost věřících Romů v regionu jižních Čech a také pomoc moderního komunikačního prostředku, jakým bezesporu internet je.

Pomocí vyhledávače Google jsem zjistil adresy dostupných křesťanských sborů a církví v rámci naší republiky. Rozeslal jsem emaily s prosbou o pomoc v tomto výzkumu. Vždy, když jsem zjišťoval nějaké použitelné kontakty, slyšel jsem jen, jak těžký úkol jsem si vybral. Osobně jsem kontaktoval některé sbory v rámci regionu Praha s prosbou ke spolupráci. U svých známých věřících jsem zjišťoval, zda je u nás nějaký křesťanský sbor čistě romský a zjistil jsem, že je takový v Plzni s názvem Peñuel. S pastorem tohoto sboru jsem se domluvil na pomoci a odeslal jsem poštou 50 nevyplněných dotazníků. Dalším telefonickým jednáním vyšla najevo určitá obava a neochota k vyplnění ze strany Romů. Z těchto dotazníků se mi nevrátil ani jediný. Stejný problém se vyskytl v křesťanském sboru na severu Čech, kam jsem poslal 15 dotazníků, také s negativním výsledkem. Vždy jsem se setkal s nedůvěrou a z toho pramenící neochotou Romů sdělovat komukoli o sobě nějaké informace. Přes internet jsem kontaktoval také romský křesťanský sbor na Slovensku. Na mou prosbu mi pastor tohoto sboru neodpověděl.

Velkou pomocí při mém výzkumu byl jeden můj známý věřící Rom z Vodňan, který sám obcházal své romské spoluobčany v tomto městě. Přinesl mi 10 vyplněných dotazníků. Osobně jsem byl ve smíšeném křesťanském sboru LOGOS v Plzni, složeném z korejských, romských a jiných křesťanů. Zde jsem se setkal s ochotou a přátelským přijetím. Odvezl jsem si pět vyplněných dotazníků.

Na počátku svého výzkumu jsem předpokládal, že se mi podaří sehnat 50 věřících a 50 nevěřících romských respondentů, čímž by byly výsledky po vyhodnocení přesnější. Výsledný počet vyplněných dotazníků byl 20 a 20. Vzhledem k tomu, že se mi podařilo získat pouze 20 dotazníků od věřících Romů, přizpůsobil jsem tomuto počtu i počet vyplněných dotazníků u nevěřících Romů.

Svou snahu jsem nezaměřoval pouze na věřící Romy, ale souběžně jsem prováděl výzkum u druhé skupiny. Kontaktoval jsem romského koordinátora v rámci našeho kraje, který mi dal další kontakty a informace. Přes tyto kontakty jsem se dostal na ubytovnu Trival v Českých Budějovicích, kde jsou ubytováni převážně Romové. Zde jsem získal většinu cenných informací do výzkumu od nevěřící skupiny romských respondentů.

Oblast	Odesláno	Vráceno
Praha	7	1
Plzeň	55	5
Severní Čechy	15	0
Českobudějovicko	57	23
Vodňany	15	10
Nýrsko	1	1
Celkem	150	40

Oblast	Věřící	Nevěřící
Praha	1	0
Plzeň	5	0
Severní Čechy	0	0
Českobudějovicko	3	20
Vodňany	10	0
Nýrsko	1	0
Celkem	20	20

2. Koncepce dotazníku

Dotazník jsem sestavil z uzavřených položek s výběrem odpovědí tak, aby byly dotazy jasné a pochopitelné. Položky jsou rozloženy do několika sekcí, přičemž každá z těchto sekcí má jinou výpovědní hodnotu. Položky č. 1 - 5 jsou zaměřeny na základní údaje k osobě respondenta. Pro samotný výzkum mají jen malý, upřesňující význam v návaznosti na jiné položky. Jsou zdrojem informací, ze kterých lze do určité míry posoudit pravdivost některých následujících odpovědí.

V položkách č. 6 - 9 jsem se zaměřil na zjištění míry tolerance k neromské majoritě. Tyto odpovědi jsou překvapující a jejich podrobný rozbor provedu později v další části výzkumu. Položky č. 10 - 12 mají dát odpovědi na duchovní život romské populace. I zde jsou odpovědi respondentů velice zajímavé.

Ve třetí sekci dotazníku v položkách č. 13 - 17 jsou dotazy týkající se romské rodiny a vztahu k dětem. V poslední sekci dotazníku v položkách č. 18 - 24 jsou dotazy zaměřené na trestnou činnost, závislosti a dotaz na přímou rasovou diskriminaci.

Jednotlivé položky jsem koncipoval tak, aby bylo možno k vyhodnocení odpovědí použít jednostranné škály, od jednoho do čtyř bodů, dle počtu nabídnutých možností odpovědí. Pořadí možných odpovědí jsem sestavil tak, aby byly seřazeny od kladné, společensky akceptovatelné odpovědi, k té záporné, společensky negativní a nežádoucí. Toto řazení odpovědí se netýká položek zaměřených na osobní údaje.

3. Vyhodnocení

Celkově jsem rozdál a rozeslal 150 dotazníků a vrátilo se mi jich 40 vyplněných. Úspěšnost návratnosti je tedy 26,7%. Toto číslo jen potvrzuje velkou nedůvěru Romů k jakýmkoli výzkumům či dotazníkům a neochotu sdělovat důvěrnější informace o sobě a své rodině.

Položky jsem hodnotil následovně: u dané položky jsem nejprve sčítal body ve skupině nevěřících respondentů, poté u věřících respondentů. Výsledky jsem zapsal do pracovní tabulky, na základě které jsem zpracoval graf.

1) Soubor položek č. 1 - 5, zaměřených na osobu respondenta (pomocné položky)

Věkové rozpětí respondentů se pohybuje v rozmezí 18 až 56 let, s aritmetickým průměrem 34,5 roku. U věřících Romů jde o rozpětí od 18 do 51 let, s aritmetickým průměrem 33,65 let. U nevěřících Romů je věkové rozpětí od 22 - 56 let, s aritmetickým průměrem 35,35 let. Z těchto údajů je zajímavý pouze fakt, že mezi věřící Romy nepatří pouze starší, ale i mladší generace Romů.

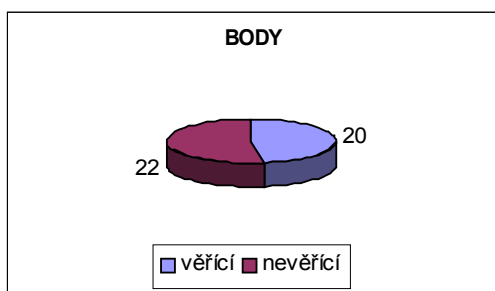
U položky vzdělání se odpovědi pohybují v rozmezí základní - vyučen. Převažují odpovědi vyučen. S předešlou položkou souvisí následující dotaz na zaměstnání. Zde převažují odpovědi mateřská dovolená, důchod a nezaměstnaný, u věřících Romů jsou také odpovědi soukromý podnikatel, studentky střední školy.

U těchto položek jsem pro potvrzení či vyvrácení stanovené hypotézy nepoužil žádné uvedené odpovědi, zjištěná data pro mě měla pouze informativní a pomocný charakter. Tyto odpovědi by měly výpovědní hodnotu, ovšem pro jiný výzkum, než jsem prováděl já. Například informace o pohlaví, věku, vzdělání a zaměstnání jsou jistě důležité pro posouzení zaměstnanosti a dalších příbuzných faktorů. Lze z těchto údajů také posoudit otázku diskriminace, chuti pracovat v souvislosti s výplatou sociálních dávek apod.

2) Soubor položek č. 6 - 9, zaměřených na toleranci

Položka č. 6: Myslíte si, že je možné, aby se Rom přátelil s gadžem?

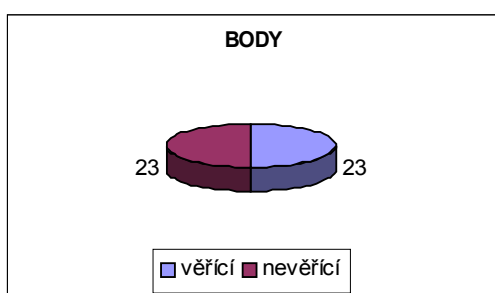
Zde odpověděla převážná část dotazovaných respondentů „ano“, a to bez rozdílu víry či jiného hlediska.

Z grafu je zřejmé, že pohled věřících a nevěřících Romů na tuto otázku je podobný.

Položka č. 7: Přátelíte se s gadžovskou rodinou?

Tato otázka je přímo zaměřena na osobní zkušenost přátelství s konkrétní neromskou rodinou. Také zde kladně odpověděla většina dotázaných respondentů, opět bez rozdílu víry.

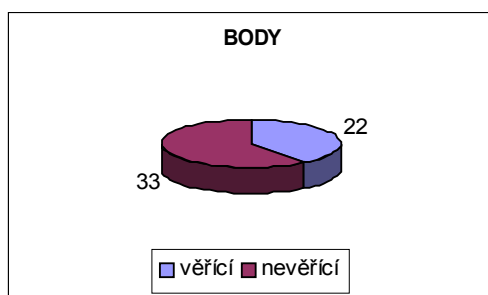

Zajímavé je, že větší míra kladných odpovědí byla od věkově mladších respondentů, pravděpodobně z důvodu určitého odumírání a stírání tradic původní soudržnosti romské velkorodiny, jejích zvyklostí a pravidel. Tento fakt

jsem nehodnotil, vnímám jej pouze jako určitou zajímavost, pro tento výzkum je nedůležitý.

Položka č. 8: Bydlel/a byste v domě raději s Romy či gadži, není to pro mě důležité, s gadži, s Romy?

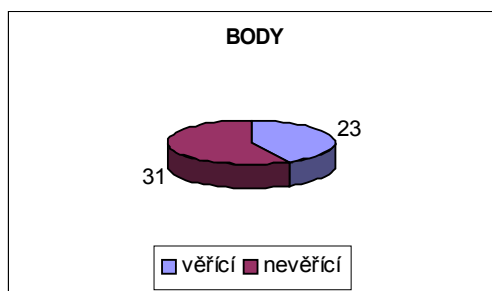
Zde vidím jako pozitivní, když Rom nepřikládá důležitost tomu, s kým bydlí, předem se nesegreguje na základě určité odlišnosti.

Dosažený výsledek je velice zajímavý v tom, že převážná většina nevěřících Romů upřednostňuje bydlení s Neromy. Dle doplňujícího dotazu jsem zjistil, že sami Romové jsou si vědomi nedostatků plynoucích například z jejich větší koncentrace v místě bydliště, problému hlučnosti a nepořádku. Výstižně to vyjadřují slovem „bordel“. Pro skupinu věřících Romů není důležité, s kým bydlí. Svědčí to také o větší míře tolerance.

Položka č. 9: Souhlasil/a byste se svatbou Vašeho dítěte s gadžem?

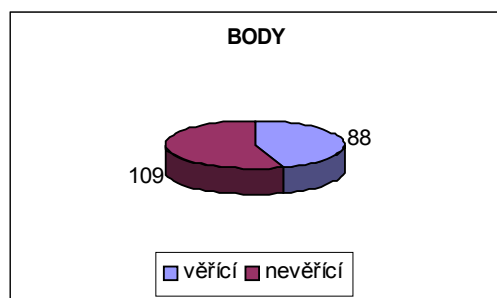
Tato otázka je zaměřena na míru tolerance v konkrétní rodině. Zda je pro ně přijatelné přijmout osobu jiné národnosti do tak úzkého svazku jako je romská rodina.

I v odpovědích na tuto otázku převažovaly kladné odpovědi. Rozdíl byl pouze v důvodech a podmínkách u nevěřící skupiny respondentů. Zde převládaly podmínky bohatství, podřízenosti Romů atd. U věřících převažovaly odpovědi „ano“, uvedené podmínky se týkaly vzájemného porozumění a lásky. Je zajímavé, že se nikdo z dotázaných nepokusil podívat na tuto problematiku také z druhé strany, té neromské. Že i neromská rodina přijímá svatbou do rodiny Roma. V podmínkách nikdo neuvedl, zda by s tím souhlasila neromská strana.

Celkové vyhodnocení tohoto souboru položek:

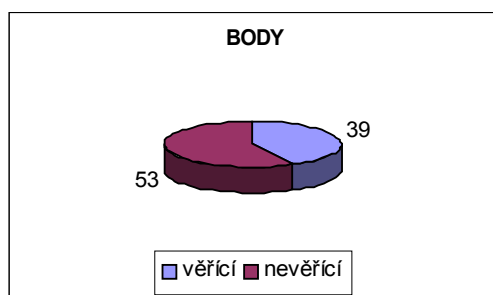
Dá se říci, že mě osobně odpovědi na tyto otázky kladně překvapily. Nepředpokládal jsem takový počet pozitivních odpovědí, ať už k nim vedly jakékoli motivy. V porovnání s názory majoritní skupiny obyvatel, ke které také patřím, jsem přesvědčen, že mají Romové mnohem větší míru tolerance k rozdílnostem než Neromové. K tomuto výsledku musí dojít každý Nerom, jestliže si popravdě sám na tyto otázky odpoví. Bodovým vyhodnocením odpovědí výše uvedeného souboru otázek jsem dospěl k výsledku 88:109 ve prospěch věřících Romů. Grafické znázornění vypadá takto:

3) Soubor položek č. 10 - 12, zaměřených na křesťanskou víru

Položka č. 10: Jak hodnotíte svůj uplynulý život?

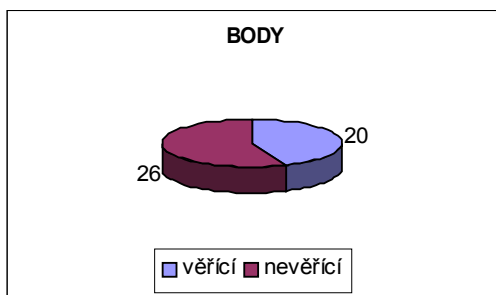
Jak je respondent schopen ohodnotit svůj dosavadní život? Všechny své úspěchy a neúspěchy, zda je spokojený či nikoli? Věřící Rom by měl vidět i v životních těžkostech Boží vedení a vůli, měl by tedy tyto situace hodnotit pozitivně s nadějí na zlom k lepšímu. Nevěřící Rom by naopak ve svých problémech měl vidět nepřízeň okolí a svou odlišnost. Potvrdí se tato moje domněnka?

Rozdílné hodnocení uplynulého života je v grafu poměrně výrazné. Ačkoli skupina věřících Romů je se svými životy převážně spokojena, u nevěřících je to naopak. Bodové vyhodnocení odpovědí tedy mou domněnku potvrdilo.

Položka č. 11: Věříte v Boha?

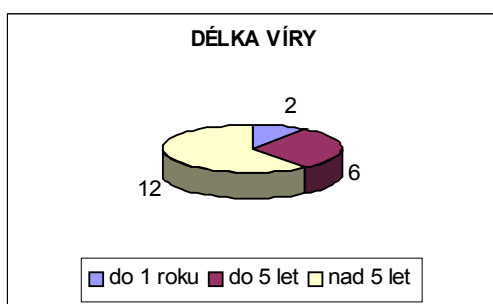
Touto otázkou jsem zjišťoval názor respondentů na duchovní život, duchovno, víru v Boha. Jedná se o jednu ze stěžejních otázek tohoto výzkumu.

Odpovědi na tuto otázku jsou velice zajímavé u skupiny nevěřících respondentů. Převážná většina z nich odpověděla kladně, že věří v Boha. Přesto jsem je zařadil do skupiny nevěřících. Pro tento výzkum je pro mě důležitá jen ta část věřících Romů, kteří nejen že věří v Boha, ale také jej aktivně vyhledávají, to znamená, že pravidelně navštěvují nějaký křesťanský sbor či církev. Bodové vyjádření není pro porovnání skupin respondentů důležité vzhledem k výběru obou skupin.

Upřesňující otázka k položce č. 11: Jak dlouho věříte v Boha?

Tato otázka je určena jen pro skupinu věřících respondentů. Odpovědi na ni mají pouze pomocný charakter v posuzování následujících otázek v části souboru položek zaměřených na sociopatologické jevy.

Položka č. 12: Navštěvujete nějaký křesťanský sbor?

Odpovědi na tuto otázku jsou pouze potvrzením aktivní víry a kritériem výběru respondentů do srovnávaných skupin. Nemají tedy porovnávací hodnotu se skupinou nevěřících Romů.

Celkové vyhodnocení tohoto souboru položek:

Položky se zaměřením na křesťanskou víru respondentů sloužily v mém výzkumu k rozdělení do obou srovnávaných skupin a k rozhodující diferenciaci vyhodnocených výsledků.

4) Soubor položek č. 13 - 17, zaměřených na rodinu a vztah k dětem

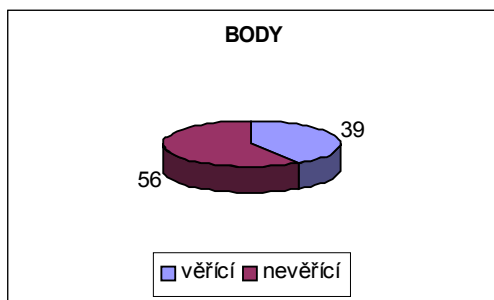
Položka č. 13: Mám ve vlastní péči (starám se o ně) více jak 2 děti, 2 děti, 1 dítě, nemám děti.

Pořadí odpovědí jsem koncipoval tak, jak by měla být dle mého názoru nastavena priorita společnosti k udržení reprodukce obyvatel, a tedy budoucnost naší země. Odpovědi na tuto položku jsou však zkresleny věkem respondentů, protože několik z nich dosáhlo teprve 18 let, a je tedy pochopitelné, že ještě nemají děti. Při výzkumu nebylo možné dodržet stejný věkový průměr dotazovaných respondentů, a proto nelze vzhledem ke zkreslení výsledky v obou skupinách porovnat. Položka je úvodní, navádějící do tohoto souboru položek, zde neprovádím porovnání z důvodů, které jsem uvedl výše.

Celkově lze z odpovědí vyvodit závěr, že romská rodina je co do počtu dětí větší, než je všeobecně u nás pravidlem. Odráží se zde tradice mít velkou rodinu, jak jsem uvedl v teoretické části své práce.

Položka č. 14: Jaký prospěch mají děti ve škole, kterou navštěvují?

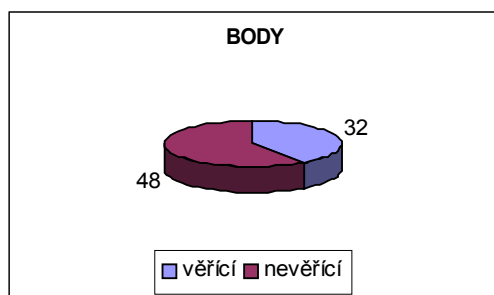
Zde jsem chtěl zjistit, jaký přístup ke vzdělání mají věřící a nevěřící Romové, zda je v tomto nějaký rozdíl. U bezdětných respondentů jsem přičítal průměrný počet bodů dle nabízených odpovědí.

Všeobecně je známo, že vzdělání Romové velký význam nepřikládají. Vzdělávání romských dětí ovlivňuje fakt, zda rodiče dětem s učením pomáhají, zda je k píli v učení vedou výchovou, zda jsou ochotni jim v tomto směru věnovat svůj čas.

Položka č. 15: Jaký vztah mají děti ke škole?

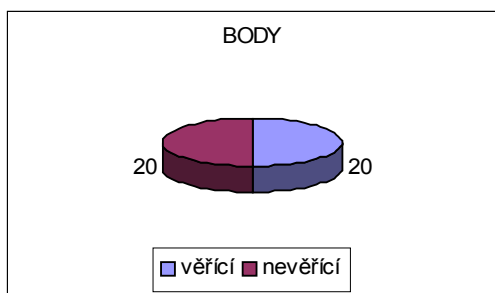
Z výsledků, které romské děti ve škole dosahují, a z atmosféry v rodině všeobecně (pokud se školy a vzdělání týče) lze odvodit, zda se děti do školy těší či nikoli. U bezdětných respondentů jsem postupoval stejně jako v předešlé položce.

Na grafu je po vyhodnocení odpovědí vidět zřetelný rozdíl ve faktorech výše uvedených, které mají významný vliv na vzdělání dětí věřících respondentů. Zájem o dítě, společně strávený čas nejen nad školními povinnostmi má jednoznačně pozitivní vliv na jeho budoucí život.

Položka č. 16: Mám dítě ve výchovném ústavu (nemohu se o ně z nějakých důvodů postarat)

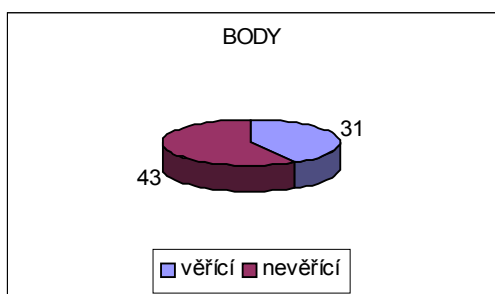
Tato položka je zaměřena na velice citlivou oblast související se samými základy romské rodiny a funkcemi, které by měla plnit. Je také v úzké návaznosti na sociální prostředí rodiny, na její ekonomické podmínky.

Odpovědi v položce jsou u obou skupin shodné. Obě porovnávané skupiny zde shodně odpověděly, že nikoli. Do jaké míry se jedná o pravdivé odpovědi, se lze jen dohadovat vzhledem k tomu, že jsou dětské výchovné ústavy z převážné většiny naplněny právě romskými dětmi.

Položka č. 17: Byl/a byste ochoten/na osvojit si dítě z výchovného ústavu?

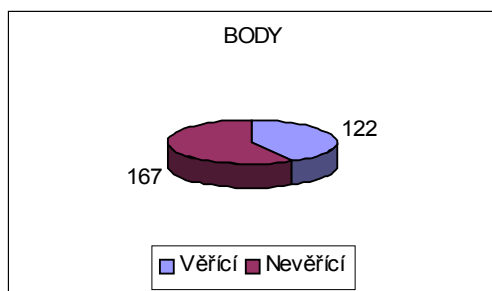
Zde jsem chtěl zjistit, zda by byl respondent ochoten určitým způsobem snížit své nároky, změnit dosavadní styl života a pomoci cizímu dítěti. Jde o jistý druh solidarity s někým, kdo potřebuje pomoci.

Ve znázorněném výsledku je u věřících Romů patrná poměrně výrazná rozdílnost v přístupu a chápání lidských hodnot, jako je pomoc potřebným, sebezapření, sounáležitost, nesobecké jednání a schopnost dlouhodobého závazku.

Celkové vyhodnocení tohoto souboru položek:

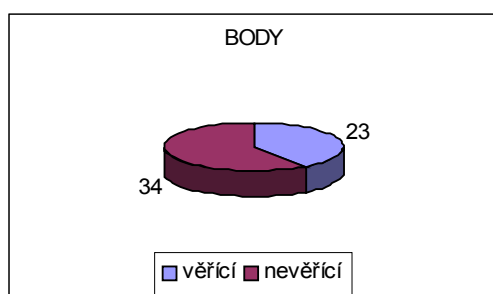
Tento soubor položek zaměřených na vztah k rodině a především k dětem jsem dle získaných odpovědí vyhodnotil v bodovém poměru 122:167 s lepším výsledkem u věřících Romů.

5) Soubor položek č. 18 - 24, zaměřených na sociopatologické jevy v romské rodině

Položka č. 18: Byl/a jste soudně trestán/a?

Romské etnikum vzhledem ke svému postavení ve společnosti, sociálním návykům a historii patří ke všeobecně ohroženým skupinám, pokud budeme hovořit o trestné činnosti a vším, co s ní souvisí.

Výsledky vyhodnocení odpovědí jsou zajímavé. Ve skupině věřících Romů uvedly dvě osoby odpověď potvrzující trestnou činnost, z toho jedna byla trestána jedenkrát a jedna vícekrát. Z nevěřící skupiny bylo trestaných devět, z toho čtyři jedenkrát a pět vícekrát. Vzhledem k náročnosti při sestavení a vyplnění dotazníku ohledně data potrestání jsem nemohl zjistit, zda se jednalo u věřících Romů o trestnou činnost spáchanou před či poté, kdy uvěřili v Boha. Mohu se jen domnívat, že u věřících byla spáchána trestná činnost před tím, než uvěřili v Boha. Osobní víra a vztah k Bohu by měly vypůsobit pozitivní změny v jejich životech (viz autentické životní svědectví věřících Romů v Příloze č. 2).

Položka č. 19: Jestliže jste byl/a soudně trestán/a, cítím svou vinu, necítím se vinen/vinna.

Zde jsem hodnotil pouze trestané osoby a výsledek jsem nezpracoval graficky. Neprováděl jsem srovnání obou skupin respondentů proto, že ve skupině věřících byly trestány dvě osoby a ve skupině nevěřících bylo soudně trestaných devět osob. Z tohoto důvodu by bylo srovnání jako u předešlých položek neobjektivní a zkreslující.

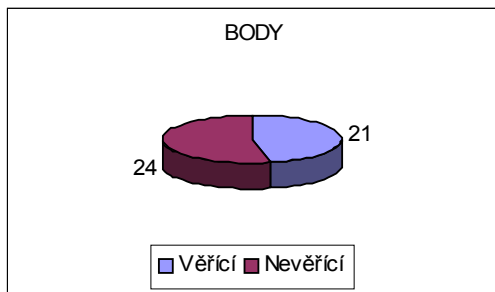
Odpovědi na tuto otázku pro mě byly důležité proto, abych zjistil, zda si trestaná osoba dokáže uvědomit své pochybení. Jestli dokáže rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost. Odpověď také vyjádří stupeň právního vědomí respondenta. Rozdílný pohled na tento problém je v tom, že u každého upřímně věřícího dochází k proměně smýšlení, budování zodpovědnosti, schopnosti nést důsledky za své chování a snaze jednat tak, aby druhého nepoškodil, ale naopak hledal příležitost pomoci. Cílem je líbit se Bohu. Nevěřící člověk je zaměřen v první řadě na svoji osobu, na uspokojení svých potřeb, a tak mnohdy potlačuje svědomí, aby mohlo dojít k jejich naplnění.

Oba věřící Romové uvedli ve své odpovědi pocit viny. U nevěřících z devíti trestaných cítili vinu pouze dva. Z tohoto výsledku jasně vyplývá u nevěřících Romů neschopnost či neochota vidět vlastní chybu a velice nízký stupeň právního vědomí. V souvislosti s výsledky odpovědí se nabízí zamyslet se

nad názorem většiny odsouzených v nápravných zařízeních, podle kterého může člověk nabýt dojmu, že máme nápravná zařízení přeplněná nevinnými lidmi.

Položka č. 20: Jaký máte vztah k drogám?

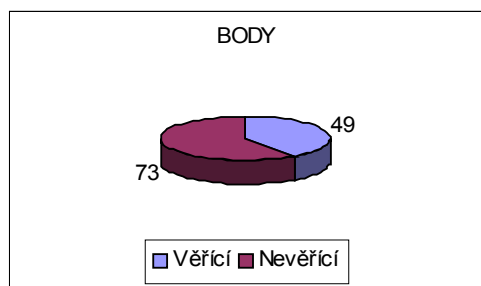
Drogová závislost patří k jednomu z patologických jevů, který se začíná v romské populaci velmi rozmáhat. Bohužel s drogovou závislostí jdou ruku v ruce další nežádoucí jevy, jako jsou krádeže, prostituce, kuplířství, obchod s „bílým masem“, hazardní hry, prodej drog atd.

V obou porovnávaných skupinách respondentů se tento patologický jev ve větší míře neprojevil. Pravděpodobně je to dáno tím, že patologický jev drogové závislosti se mnohem více vyskytuje v geografických oblastech s vysokou nezaměstnaností a jinou strukturou hospodářství, než je v oblasti Českobudějovicka. Ve skupině věřících Romů byla pouze jedna osoba, která s drogou v dřívější době experimentovala, ve skupině nevěřících Romů byla jedna osoba, která drogy aktivně pravidelně užívá a jedna osoba dříve experimentující.

Položka č. 21: Kouříte?

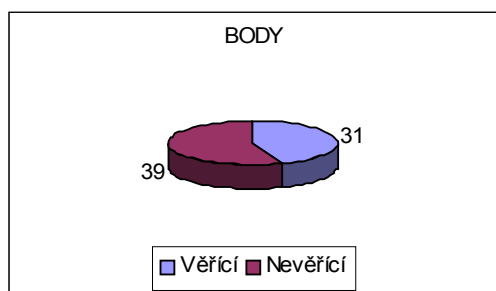
Mohlo by se zdát, že problém kouření není tak důležitý či škodlivý jako jiné závislosti. Avšak jen do okamžiku, kdy si uvědomíme, kolik finančních prostředků vynakládá naše zdravotnictví na léčení následků kouření.

I v tomto grafu je patrný rozdíl kuřáků a nekuřáků z řad věřících a nevěřících Romů. Tělo je pro věřícího posvátné a kouřením jej poškozují. V Bibli je toto sebepoškozování uvedeno jako negativum a hřích. („*Nevíte, že jste Boží chrám a že Duch Boží ve vás přebývá? Kdo ničí chrám Boží, toho zničí Bůh, neboť Boží chrám je svatý a ten chrám jste vy.*“²⁵)

Položka č. 22: Alkohol

Alkoholová závislost je velice podobná té předešlé kuřácké. I zde patří romské etnikum k předním z ohrožených skupin ze stejných důvodů, jak jsem uváděl u předešlých otázek tohoto souboru.

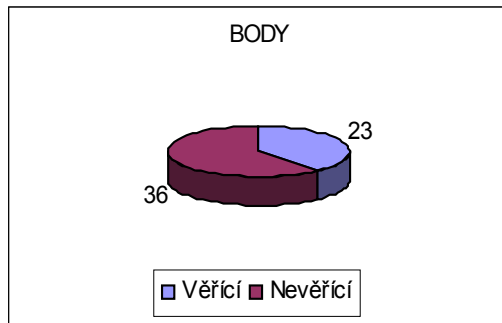

Vzhledem k tomu, že je příležitostné pití alkoholických nápojů velice rozšířené a neznamena ještě závislost na alkoholu, je tento fakt zřetelný i na výsledku vyhodnocení. Přesto je více osob z řad věřících Romů, kteří uvádějí alkoholovou abstinenci na rozdíl od některých nevěřících Romů, kteří uvádějí ve svých odpovědích pravidelnost v požívání alkoholu.

²⁵ Bible, 1 Korintským 3:16 - 17, ČBS 1995

Položka č. 23: Hrací automaty

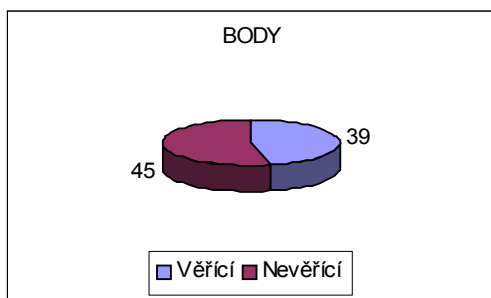
Hrací automaty a závislost na hře - gambling - patří k patologickým jevům, které se netýkají jen postiženého jedince. Jeho důsledky v konečné fázi postihují i rodinu a blízké okolí gamblera. I na tuto závislost se „nabalují“ jiné patologické jevy, jako je trestná činnost, alkohol, kouření.

Po vyhodnocení odpovědí je vidět výrazný rozdíl mezi věřícími a nevěřícími Romy. Vzhledem k tomu, že gambler se snaží svou hrou mimo jiné vyplnit čas, tento výsledek ukazuje na to, jakým rozdílným způsobem vyplňují někteří Romové svůj čas. Zda je to čas strávený v rodině u dětí nebo je to čas u hracího automatu.

Položka č. 24: Setkal/a jste se s diskriminací ohledně toho, že jste Rom/ka?

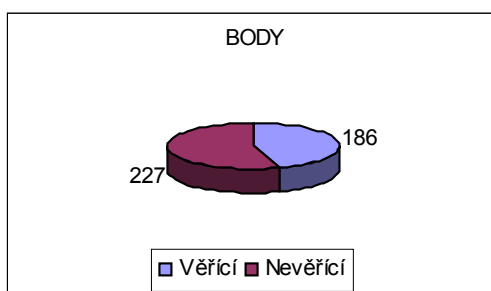
Tato položka je koncipována tak, aby nám odpovědi ukázaly, jak respondent vnímá problém rasizmu, jak hluboce vnímá rozdílnost rasy se všemi souvislostmi s tím spojenými. Jaký je pohled na vlastní osobu, zda se nejprve vnímá jako osoba odlišné rasy či jako člověk všeobecně.

Kladně jsem zde hodnotil odpověď „ne“ z tohoto důvodu: dle mého názoru je důležité dokázat vyhodnotit své problémy jako člověk a nehledat důvody svých těžkostí v rasové či jiné odlišnosti. V opačném případě by mohla nastat situace, kdy za každým svým problémem nebo konfliktem s okolím budu vidět rasový útok. Pomíjím zde přímé rasové verbální útoky, doplňujícím dotazem jsem u respondentů žádný takový nezjistil.

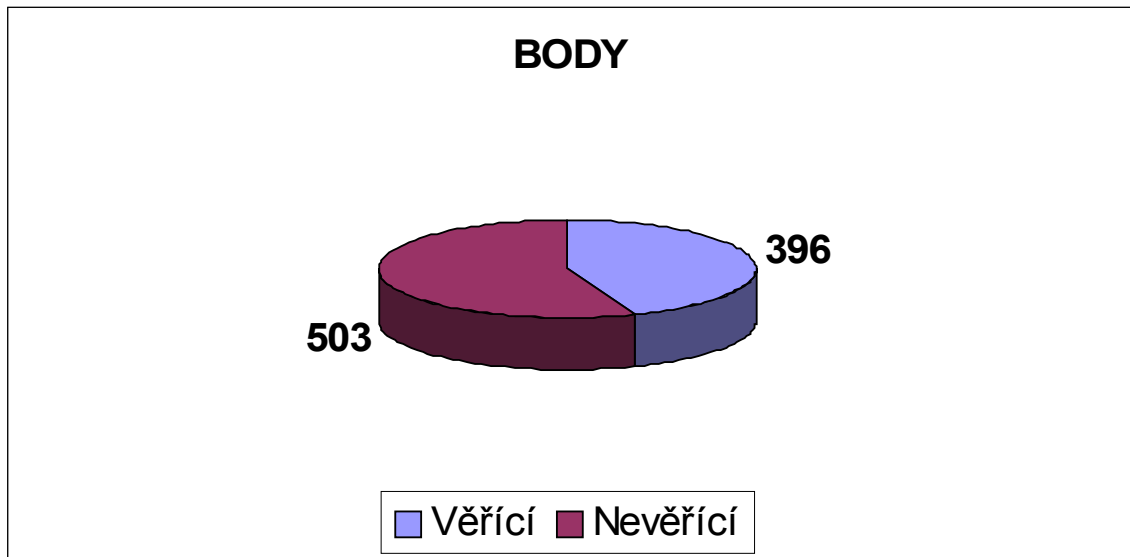
Celkové vyhodnocení tohoto souboru položek:

Souborem položek zaměřených na výskyt sociopatologických jevů u porovnávaných skupin respondentů a jejich vyhodnocením jsem zjistil výsledek v poměru 186:227 s lepším výsledkem u věřících Romů.

Celkové vyhodnocení dotazníku:

Celkovým vyhodnocením získaných odpovědí na položky v tomto dotazníku od obou porovnávaných skupin věřících a nevěřících Romů jsem došel k výsledku 396:503 bodů s pozitivním výsledkem pro věřící Romy. V grafickém znázornění vypadá výsledek tohoto dotazníkového výzkumu takto:

4. Závěr praktické části

Dle provedeného vyhodnocení výzkumného dotazníku se potvrdila stanovená hypotéza, zda má vliv víra v Boha na životy Romů, a to ve všech posuzovaných oblastech výzkumu v poměru 396:503 bodů, přičemž nižší počet bodů je brán jako pozitivní, žádoucí.

Posuzované oblasti výzkumu byly tyto: míra tolerance k neromské majoritě, vztah k rodině a výchova dětí, problematika sociopatologických jevů - trestná činnost, závislosti, rasová diskriminace. V oblasti tolerance byl poměr bodů 88:109 ve prospěch věřících. V oblasti rodiny a výchovy dětí byl poměr 122:167 ve prospěch věřících. V oblasti sociopatologických jevů byl poměr 186:227 ve prospěch věřících Romů.

Vzhledem k tomu, že se každý rok vydává ze státního rozpočtu nemalá finanční částka právě na řešení všech problémů spojených s romskou otázkou, jako jsou zlepšení soužití s majoritní částí obyvatel naší země, problémy školy, rodiny, trestná činnost, volnočasové aktivity romské mládeže a další jiné oblasti romského života, pak výsledku, který se tímto výzkumem potvrdil, lze dosáhnout bez vynaložení jediné koruny z peněz, které by mohly být použity na jiné důležité projekty. V Příloze č. 3 této práce uvádím výpis některých organizací a sdružení, jejichž pracovní náplní jsou právě výše uvedené projekty zaměřené na romskou komunitu a které jsou v převážné většině financovány z našich vnitřních zdrojů.

Závěr

V současné době můžeme vidět okolo sebe mnoho důkazů svědčících o úpadku morálních hodnot v našich životech. Ať už je to stoupající trend trestné činnosti, nekontrolované přebírání konzumního způsobu života se všemi jeho negativními stránkami či vyvyšování vlastního ega na úkor vzájemné tolerance a pomoci druhému. Sdělovacími prostředky jsou nám podsouvány takové vzory chování jako je úspěch za každou cenu, finanční blahobyť, „dravost“ v zaměstnání a sebeprosazení i „přes mrtvoly“. Uměle jsou potlačovány hodnoty jako je poctivost, čestnost, spravedlnost, tolerance. Nezřídka jsme ve svém okolí svědky toho, kdy poctivý občan vrátí nalezenou finanční částku a svým okolím je hodnocen jako podivín a hlupák. Čím větší je tato částka, tím větší je jeho „postižení“ v očích většiny veřejnosti. Jestliže se člověk stane náhodným svědkem trestného činu, ve většině případů se raději otočí a dělá, že nic nevidí. U trestné činnosti s rasovým podtextem je tato situace ještě horší, mnohdy jsou zde znát i určité projevy schvalování tohoto jednání ze strany majoritní skupiny obyvatel.

Mnohem horší jsou však důsledky současného morálního stavu naší společnosti u nejvíce zranitelných a nezralých osobností, kterými jsou naše děti. V současnosti jsme nezřídka svědky takových negativních jevů v našich školách, jako jsou rvačky, šikana, rasová nesnášenlivost a netolerance k odlišnému, požívání alkoholu a drog, kouření, sexuální nevázanost vedoucí až ke znásilnění, napadání učitelů žáky a jiné.

Dovedeme se my, rodiče, starší, vrátit ve svých vzpomínkách zpět do svého mládí a vzpomenout si, jak to vypadalo ve společnosti a ve škole v době, kdy jsme byli sami žáky? Bylo něco, čeho jsme dnes svědky, vůbec možné? Proč se situace tak vyhrotila k horšímu? Co je toho příčinou a kdo za to nese odpovědnost? Někdo může tvrdit, že je to prostě jinou dobou, pokrokem společnosti. Ale jaká jiná doba, když lidé jsou stále lidmi, hodnoty jsou stále kladné, žádoucí, a ty druhé, negativní. Co je to za pokrok, jestliže vede

společnost do záhuby? Není to právě tím, že se svět okolo nás snaží změnit právě ty životní hodnoty, které jsou pozitivní, tak důležité pro náš život? Navrch získává jediná hodnota a to je hodnota peněz. Stále slyšíme, že za peníze si můžeme pořídit vše, co potřebujeme k životu od zdraví, přátelství, spokojenosti, blahobytu a pohodlí až po „štěstí“. Kdo je nemá, je jakoby méněcenný. Jedině člověk, který takové hodnoty získá, je nám předkládán jako vzor hodný následování. Nechci tím popírat význam a důležitost peněz v současné společnosti, jsou jistě neodmyslitelné. Jen bych chtěl říci, že se nesmí stát naším pánem, modlou, nesmíme se stát jejich otroky.

Náplní práce bylo zaměřit se na sociokulturní aspekty romské populace, na rodinné vztahy, vzdělání, zaměstnanost a kriminalitu. Z provedeného a vyhodnoceného výzkumu vyplynulo, že věřící Romové mají jiný vztah k životním hodnotám než nevěřící. Měřítka důležitosti jednotlivých hodnot je odlišné. Věřící Rom má na prvním místě Boha, vztah k němu. Přistupuje zodpovědně k rodině, k výchově dětí, záleží mu na vlastní pracovní morálce, vyhýbá se alkoholu, drogám a rozpoznává v nich nebezpečí pro sebe i své okolí. Hlavní hodnotou života „nejsem já a mé potřeby“.

Svou práci jsem chtěl věnovat právě hodnotám, které jsou v současnosti v naší společnosti opomíjené a na okraji zájmu. Do výzkumu jsem si vybral skupinu respondentů romské národnosti, na které je vliv těch „čistých“ morálních hodnot nejvýraznější, a to se všemi důsledky, které na jejich životy mají.

Dle mého názoru je ideální návod pro život v morální čistotě uveden v Bibli. Víru v Boha nelze nikomu vnucovat, ani by to nebylo správné. Ale převzít z Bible ty morálně správné věci může i člověk, který v Boha nevěří. Vždyť většina právních systémů tohoto světa je založena právě na Bibli a desateru, které je zde jako Boží přikázání. V současnosti je však povědomí lidí o Božích pravdách velice chabé a jak jsem uváděl výše, není ani zájem toto povědomí nějak oživit.

V období před 2. světovou válkou bylo na školách běžné, že se zde vyučovalo náboženství, v rámci kterého byly Boží pravdy šířeny v celém spektru

tehdejší mládeže. Bylo to období rozkvětu demokracie u nás a nikoho ani nenapadlo, že by výuka náboženství byla něčím neslučitelným s demokracií. Jsem přesvědčen o tom, že náš tehdejší prezident T. G. Masaryk neměl nedemokratické tendence. Když se vrátíme do současnosti, vidíme, jaký vliv a dosah mělo duchovní vakuum, které bylo vytvořeno a podporováno tehdejší „vládou jedné strany“ po 2. světové válce u nás. Výuka náboženství byla na školách zrušena a vše, co bylo spojeno s vírou v Boha a církvi, bylo tehdejší socialistickou společností vnímáno jako nežádoucí, nebezpečné a tedy silně potlačované. Proto došlo ke ztrátě morálního povědomí u většiny současných rodičů a prarodičů, a tím i u dnešní mladé generace. Výsledkem je morální krize dnešní doby.

Je možné výuku náboženství na školách vzkřísit? I dnes máme příklady škol, kde se náboženství úspěšně vyučuje. Právní podporou tomuto vyučování je Zákon č. 3/2002 Sb., O svobodě náboženského vyznání a postavení církvi a náboženských společností, dále Školský zákon č. 561/2004 Sb., konkrétně § 15 odst. 1-3, a také Zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb., § 14. Problém financování je řešen Směrnicí Ministerstva školství a tělovýchovy č.j.: 33 377/2004-45 ze dne 25.2.2005.

Také jsou u nás zřizovány církevní školy, souhrn základních škol jsem uvedl v Příloze č. 4 této práce. Někdo by mohl namítat, že by hodnotové hledisko výchovy mělo být vštěpováno v rodině, ne ve škole. Zde by mělo jít pouze o hodnotově neutrální vzdělávání. Je však důležité si uvědomit, že naše děti tráví v základních školách v průměru 15 000 hodin svého života. Je pravda, že výchova v rodině podstatným dílem participuje na formování mladého člověka, ale předešlý jednoduchý výpočet nám jasně ukazuje, že i škola do tohoto procesu významnou měrou zasahuje. Osoba učitele v tomto procesu hraje důležitou roli, jeho hodnoty jsou nedílnou součástí toho, co a jak vyučuje.

V současné době se tento boj o mladou lidskou duši odehrává ve třech různých duchovních dimenzích. První je biblické křesťanství charakterizované tím, že v jeho středu stojí Bůh. Dalším je modernizmus včetně všech svých

marxistických a existencialistických úchylek, které do středu svého zájmu klade člověka a jeho zájmy, člověka jako míru všeho. A jako třetí postmodernismus, systém, v jehož středu „není nic“. Dnes je žádoucí, aby se o věcech jako jsou společenské hodnoty ve školách mluvilo, aby se žákům dostalo nejen akademického rozvoje, ale i rozvoje duchovního. Děti se přece neučí pouze fakta, ale osvojují si postoje, přesvědčení a hodnoty, které mají vliv na jejich chování a jejich další život.

Myslím, že je čas zamyslet se, zda pokračovat v trendu, který je nám předkládán společností v zájmu materiálního bohatství určité úzké společenské třídy, nebo se pokusit nastolit změny vedoucí právě k budování těch morálních hodnot, které ve společnosti v současnosti chybí a které nám v konečné fázi pomůžou s řešením problémů plynoucích z takových sociopatologických jevů, jako je rasismus, xenofobie, trestná činnost a jiné.

Seznam použité literatury

Davidová, E.: Romano drom - Cesty Romů 1945 - 1990, vyd. UF Olomouc, 1995

Chmelík, J.: Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty, vyd. Linde Praha, Praha, 2001

Říčan, P.: S Romy žít budeme - jde o to jak, vyd. Portál, Praha 1998

Vančura, V.: Obrazy z dějin národa českého, vyd. Mladá fronta, Praha, 1965

Kronika tak řečeného Dalimila, vyd. Nakladatelství Svoboda, Praha, 1977

Bible, ČBS, 1995

Zákon č. 74/1958 Sb.

Použité elektronické zdroje (Internet)

<http://romove.radio.cz>

[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EAD/\\$File/kapitola3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EAD/$File/kapitola3.pdf)

http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/popis_aktualniho_vyvoje_vnitri_a_zahranicni_migrace

<http://www.differentlife.cz/pravalidska04.htm>

http://www.oneworld.cz/skoly/download/pdf/jsnsfilmpdfquestions_2.pdf

Další prameny a literatura

Nečas, C.: Romové v České republice včera a dnes, vyd. UP, Olomouc, 1993

Daniel, B.: Dějiny Romů, vyd. UP, Olomouc, 1994

Balvín, J., Tancoš, J.a kol.: Romové a sociální pedagogika, vyd. Hnutí R, Ústí nad Labem, 2001

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Autentická svědectví

Příloha č. 3: Organizace zabývající se romskou problematikou v ČR

Příloha č. 4: Církevní základní školy v ČR

Příloha č. 1

Dotazník

Vážení přátelé,
dovolte mi požádat Vás o pomoc při výzkumu v rámci mé diplomové práce na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Otázky v dotazníku jsou zaměřeny na soužití a vztahy romského etnika s majoritní částí naší společnosti, tedy gadži. Toto soužití je zatíženo mnoha předsudky a problémy a k nalezení cesty vedoucí ke zlepšení vzájemných vztahů potřebuji znát názor právě Vás, Romů.

Dotazník je zcela anonymní a slouží jako zdroj statistických údajů pro tento výzkum. Prosím Vás tedy o **pravdivé** zodpovězení všech otázek, neboť to bude mít hlavní význam v konečném vyhodnocení tohoto dotazníku.

Petr Kadlec

1. Pohlaví

- muž
- žena

2. Věklet

3. Vzdělání

- nedokončené základní
- základní
- vyučen/a
- maturita
- vysokoškolské

4. Zaměstnání

.....
(např. dělník, úředník, v domácnosti, prodavač, nezaměstnaný, atd.)

5. Stav

- svobodný/á
- ženatý/vdaná
- rozvedený/á
- vdova/vdovec

6. Myslíte si, že je možné, aby se Rom přátelil s gadžem?

- ano
- někdy ano
- nikdy

7. Přátelíte se s gadžovskou rodinou ?

- ano
- ne

8. Bydlel/a byste v domě raději
- s Romy či gadži, není to pro mě důležité
 - s lidmi z neromské populace
 - s Romy
9. Souhlasil/a byste se svatbou Vašeho dítěte s gadžem?
- ano
 - ano, za určitých podmínek
(jakých?)
 - ne
10. Jak hodnotíte svůj uplynulý život?
- jsem s ním spokojen/a
 - jako průměrný
 - leccos bych změnil/a, kdybych mohl/a
 - nespokojen/a
11. Věříte v Boha?
- ano
 - v něco, co je „nad námi“, věřím
 - ne
- Upřesňující otázka: Jak dlouho jste věřící?
- více jak 5 let
 - 1 až 5 roků
 - méně než 1 rok
12. Navštěvujete nějaký křesťanský sbor?
- ano, pravidelně
 - ano, občas
 - ne
13. Mám ve vlastní péči (starám se o ně)
- více jak 2 děti
 - 2 děti
 - 1 dítě
 - nemám děti
14. Jaký prospěch mají děti ve škole, kterou navštěvují?
- výborný
 - průměrný
 - spíše horší
 - ve škole jim to nejde
15. Jaký vztah mají děti ke škole ?
- do školy se těší
 - škola jim nevadí
 - škola je nebaví

16. Mám dítě ve výchovném ústavu (nemohu se o ně z nějakých důvodů postarat)

- ne
- ano

17. Byl/a byste ochoten/na osvojit si dítě z výchovného ústavu?

- ano
- možná
- ne

18. Byl/a jste soudně trestán/a?

- ne
- 1x
- vícekrát

19. Jestliže jste byl/a soudně trestán/a

- cítím svou vinu
- necítím se vinen/vinna

20. Jaký máte vztah k drogám?

- nikdy jsem nic nebral/a ani nezkusil/a
- dříve jsem to zkoušel/a, v současnosti již ne
- občas to zkusím
- aktivně je беру

21. Kouříte?

- nikdy jsem nekouřil/a
- dříve ano, teď již ne
- ano, občas
- ano, často

22. Alkohol

- nepiji
- piji příležitostně
- piji často

23. Hrací automaty

- nikdy jsem nehrál/a
- dříve ano, teď již ne
- občas hraji
- hraji často

24. Setkal/a jste se s diskriminací ohledně toho, že jste Rom/ka ?

- ne
- občas
- často

Děkuji Vám za vaši upřímnost a ochotu spolupracovat na tomto výzkumu.

Autentická svědectví

Zdeněk

Ahoj, jmenuji se Zdeněk. Do křesťanského sboru jsem začal chodit asi před třemi lety, to mi bylo 23 let. Rodiče se rozvedli, když mi bylo deset let. Víím, že mezi nimi byly určité problémy, ale mě se jejich rozvod nijak podstatně nedotkl. Otec od nás odešel a já jsem se ve svých 15ti letech začal učit v ZVVZ Milevsko. Zde jsem vydržel jen měsíc, učení mě nebavilo, chodil jsem za školu a dělal různé potíže. Začal jsem pracovat pro Úřad města Vodňany a v 17ti letech se mi narodilo první dítě. Často jsem chodil do restaurací, začal jsem mít v práci absence, neměl jsem peníze, a tak jsem je získával krádežemi. Zato jsem byl odsouzen, ale s krádežemi jsem nepřestal, a proto mě odsoudili znova. Samozřejmě že na to doplácela moje rodina, finančně jsme na tom byli hodně špatně. Věděl jsem, že je to špatně, ale tak to bylo a věděl jsem, že není v mých silách, abych s tím přestal. U piva v restauraci mi bylo lépe než u rodiny nebo v práci, alkohol a ženy u mě byly na prvním místě. Dobře jsem si uvědomoval, že je to cesta do pekel, ale prostě jsem si nemohl nijak pomoci. Nechtěl jsem opět „skončit v kriminále“, ale kdybych pokračoval, jistě by to tak dopadlo. Na jedné straně alkohol, nevázaný sexuální život a na druhé straně moje rodina, manželka a děti. Opravdu jsem nevěděl co dělat.

Stalo se, že jsem v tuto dobu potkal svého známého, který věděl o mých problémech a nabídl mi, že mě seznámí s někým, kdo mi pomůže. Řekl mi o Bohu, o tom, že dokáže měnit lidské životy, dokáže uzdravovat každé naše zranění, odpouští nám všechny naše špatnosti a uzdravuje nás z jejich důsledků. Dlouho jsme spolu o Bohu hovořili a ke konci našeho rozhovoru jsem přijal Boha do svého života jako jediného pána. Když jsem z návštěvy odcházel, cítil jsem, že se se mnou něco stalo, že se prostě děje něco moc příjemného. Pochopil jsem, co pro mě znamená Ježíšova smrt na kříži. Poznal jsem, že nade mnou

nemá alkohol žádnou moc a tak je to dodnes. V současné době studuji Evangelický teologický seminář, učím se anglicky, mám šťastné manželství a děti, které mi svými školními výsledky dělají radost.

René

Ahoj, jmenuji se René a do křesťanského sboru jsem přišel poprvé v roce 2002. To mi tehdy bylo 19 let. Rád bych vám pověděl něco o sobě a o tom, co Bůh udělal v mém životě. Už od dětství jsem žil život tvrdáka, život takový, že jsem vůbec nevěděl, co je pokora, láska k lidem a tak. Chtěl jsem zkrátka vždy být někdo víc. Od 12 jsem začal poznávat drogy, alkohol, nenávisť k lidem, krádeže, podvody, rasismus a rvačky. Jednoduše jsem si dělal, co jsem chtěl. Pak jsem se pomalu dostával do bodu, kdy jsem si začal uvědomovat, že takovýto život nemá vůbec žádnou cenu. Zároveň jsem ale věděl, že změnit všechny ty věci naráz je nemožné a že mi z toho, v čem jsem byl, asi nikdo nepomůže. Jednou se ale stalo něco zvláštního.

S partou jsme se courali městem a náhle nás zastavili lidé, kteří byli křesťané, a začali nám vyprávět o Bohu. Moc se mě to dotýkalo a když nás pozvali na jejich shromáždění, tak jsem tam ten den šel. Bylo tam hodně lidí a já stál až úplně vzadu. Poslouchal jsem kázání a připadal jsem si, jako by to bylo šité mě na míru. Bral jsem drogy a osobně jsem věděl, jak smrt dokáže být někdy blízko. Hodněkrát jsem to totiž s dávkou přehnal a bylo zle. Na konci kázání pak byla výzva, aby ti, kteří nevědí, co s nimi bude po smrti a kam půjdou, ti, kteří chtějí poznat Ježíše osobně a pozvat Ho do srdce, tak aby přišli dopředu. V srdci jsem věděl, že je to výzva pro mne. Dostal jsem odvahu jít a oni se tam za mne modlili a já otevřel své srdce Ježíši. Fakt je to, že pak jsem byl někdo úplně jiný. Od té doby jsem nepotřeboval žádné drogy a vím, že mě Bůh vysvobodil ze všech těch hnusných věcí, co jsem dříve dělával. Teď díky Bohu žiji úplně nový život s Ním. Dříve já, vyhlášený bitkař, který jsem stloukl na hromadu všechny, kteří se postavili proti mě, bratrům, kamarádům, jsem teď učedníkem Pána Ježíše. Od doby, co jsem uvěřil, jsem se nepral, lidem, kterým jsem ublížil, jsem se omluvil a mnohým se ještě omluvím. A když někdy potkám skiny, už ve mně není ta nenávisť jako tehdy, ale je mi jich líto. Usměju se na ně, pozdravím je

a mojí touhou je říct jim evangelium, říct jim to a o Tom, který otevřel moje oči a srdce a zachránil mě před jistou smrtí. Vím, že Bůh chce každému pomoci a vím, že On je naše naděje k životu v lásce a k životu bez problémů. Zkus to i ty. Bůh ti žehnej.

Petra

Ahoj, já jsem Petra a do křesťanského sboru jsem přišla poprvé v roce 2002, to mi bylo 14 let. Od dětství jsem vyrůstala v rodině, kde to vůbec neklapalo. Rodiče se hádali den co den, táta mlátil mámu a když jsem se do toho zapletla i já, abych ji bránila, tak si vzpomínám, že jsem jednou dostala takovou ránu do obličeje, že jsem nevěděla, čím jsem. V dětství jsem vlastně zažila jen to špatné, hodně zla, násilí, nenávisť, chudobu, nezáměr... Ve dvanácti letech jsem si začala dělat, co jsem chtěla. Začala jsem kouřit a tím, že se naši rozešli, jsem začala být neovladatelná, hnusná na matku, na lidi kolem... Začala jsem flákat i školu, neučila jsem se, nechodila tam a to vše mělo za následek zásah sociálky a stěhování do děčáku. To byla další rána pro mou mamku, která jí hodně ublížila. Mamka za mě bojovala, aby mě pustili, za krátkou dobu se tak stalo, ale já pak byla ještě horší. Začala jsem brát drogy, perník, a kouřit trávu. Můj život byl hrozný a já si s ním nevěděla rady.

Jednou jsem šla do města a potkala někoho, kdo mi začal mluvit o Bohu, o Božím království, o hříchu, o Boží lásce a mě to vedlo k přemýšlení. Zanedlouho jsem přišla do shromáždění, kde jsem Bohu otevřela své srdce a uvěřila v Pána Ježíše Krista. Začínala jsem dostávat duchovní poznání, kdo Bůh vlastně je, co se vlastně stalo tím, že Ježíš za mě – i tebe – zemřel na kříži. Vím, že Bůh je Láska a že ta Láska přebývá mezi námi. Ježíš mi změnil život, mou duši vysvobodil od zla a pekla. Všechno to negativní, co jsem dříve dělala, už nedělám, vím, že jsem byla slepá a že nyní vidím. Ježíš Kristus je Pán pánů a Král králů. On za to, abychom měli Život, umíral a zemřel na kříži a já nikdy předtím nevěděla, co to doopravdy znamená, ani mě to nezajímalo. Ale teď mě to zajímá, moc mě to zajímá, protože to veškeré, co je o Životě, spočívá v Jeho Lásce. Díky Bohu za Jeho Lásku k nám. On je hoden veškeré chvály...

Petr

Ahoj, jmenuji se Petr a do křesťanského sboru jsem přišel poprvé v roce 2003, ve svých 28 letech. Chtěl bych vám i já říct svoje svědectví o mém vysvobození z podsvětí a z drog.

Ještě před sedmi lety, to tehdy ještě žila má matka, jsem byl docela normální kluk. Fotbal, box a moje velká láska - muzika. Celá naše rodina je muzikantsky založena a tak, když jsem dělal muziku, splnil se mamčin sen.

Jednou po zkouškách za mnou přišel bratránek Honza a nabídl mi „perník“. Doposavad jsem „to“ viděl jen ve filmu, ale ten den se sypalo, co mohlo. Byl jsem strašně rozčilený, protože můj nevlastní otec napadl mou matku. Možná ze zajímavosti, možná z různých dalších zklamání jsem podlehl a zkusil to. Dnes vím, že to byla vstupenka na ďábelský kolotoč, který jsem díky Pánu Ježíši přežil. Následovalo to, že vždy, když se mi něco nepovedlo, „léčil“ jsem to pervitinem. Jednou mě můj vlastní bratr nachytal při zkouškách naší kapely. Pak to šlo z kopce. S muzikou byl konec a u něho jsem pak byl jen „feťák“. Pak se to dozvěděla i mamka a to byl pro mě krutě černý den. Já se hrozně styděl, byl jsem v tom až po uši. Najednou ze mne byl ztracený syn, ztracený bratr, ztracený muzikant. Svými vlastními pocity jsem byl jakoby vytlačený z okruhu rodiny.

Jednoho dne jsem šel kolem restaurace, kde se obecně vědělo, že tam jsou „různí lidé od všeho“. Šel jsem dovnitř, dal si pár piv, dostal náladu. Pak se strhla rvačka, já se jí zúčastnil a zmlátil jsem jednoho vyhlášeného rváče a tím jsem si v očích místní mafie udělal jméno. Byl jsem pozván k jejich stolu, kde seděli všichni ti mafiáni, tuneláři atd. Jelikož jsem byl závislý na drogách, tak když jsem viděl, jakými penězi operují, byl jsem ochoten udělat cokoli mi řekli. Stal jsem se už nejen narkomanem, ale i tunelářem, rváčem a navíc jsem se začal zúčastňovat i vymáhaček od podnikatelů, kteří obchodovali s tzv. „bílým masem“. Začal jsem si zvyšovat dávky perníku a začal být velmi agresivní.

Denně jsem potřeboval jen na drogy okolo 3 000 korun. Dostal jsem se do bodu, kdy jsem sám začal podnikat různé nekalé věci. Mimochodem, po celou tu dobu všemu přihlížela má manželka a tři naše malé děti, nyní čtyři.

Jednou jsem byl v Praze v místním kasinu, kde jsem prohrál hodně peněz, okolo 276 tisíc. Z toho jsem si 76 000 musel půjčit od tamějších rusky mluvících mužů. Ti, když viděli, kolik peněz jsem prohrál a v jakém autě jsem přijel, mi půjčili. Já jim slíbil, že jim to do tří hodin vrátím i s úrokem. Nestalo se tak a tak mě naložili do auta, odvezli do lesa za Prahu, z kufru vytáhli motyčku a vápno. Pak jeden vytáhl mobil a řekl: „Řekni jedno kouzelné číslo, jinak je konec“. Řekl jsem mu jedno číslo a asi po pěti minutách jsem byl volný. Dal jsem mu číslo na děčínského bose, který se za mne zaručil. Vše bylo ale ještě horší. Dávky se stupňovaly rychlým tempem a já při tom všem zapomněl, že mám ženu a děti. Následných pět měsíců jsem strávil v autě, téměř jsem nespál, domov jsem neměl.

Jednoho dne se mi to v hlavě ze všeho toho pomotalo a já se vydal na cestu domů. Měl jsem těžké halucinace. Přišel jsem domů a dostal jsem takový děsný strach, jako by mě mělo něco roztrhat. Manželka začala plakat a já s ní. Na druhý den jsem šel okolo krámečku, kde měli křížek s Kristem. Jenže jsem zase potkal ty, kteří měli zrovna u sebe dost perníku, a tak jsem se zfetoval až hrůza. Zase ty halucinace. Běžel jsem domů, protože jsem slyšel a měl představy, jak moje žena něco má s mým sousedem. I on patřil do podsvětí. Vykopl jsem jeho dveře, vletěl jsem dovnitř, zmlátil ho a dal jsem mu ultimátum, aby se do druhého dne odstěhoval. On tak učinil.

Potom se vrátila moje manželka a já napadl i ji. Ta chudinka. Nevěděla, že se mě ďábel skrze ty drogy zmocnil. Já tehdy otevřel okno dokořán a začal křičet do nebe k Bohu a do ruky jsem si vzal ten kříž. V tu chvíli brečící, nevinná a zmlácená manželka se rozhodla, že ode mne odejde a že se se mnou rozvede. Děti plakaly hrůzou, když viděly zmláceného souseda od krve, zmlácenou maminku, no prostě hrůza ďábelská. Manželka odešla a já na druhý den šel na kšeft, ze kterého jsem měl tolik peněz, že jsem si mohl koupit BMW, a tak si

dokázat, že nikoho nepotřebuju. Našel jsem si mladou milenkou, feťáčku, která mě nakazila žloutenkou typu C.

Jednou jsem přišel domů, byl jsem sám a začal přemýšlet. Myslel jsem na maminku, která zemřela během mého feťáckého života, a tak jsem si vše dával dohromady. Napadlo mě jen jedno řešení – SMRT. Měl jsem u sebe spoustu drog, pozval jsem souseda, kamaráda, s kterým jsme fetovali. Když odcházel, tak nechal otevřené dveře, protože viděl něco špatného v mém obličejí. Myslel jsem, že už odešel, a chtěl jsem vyskočit z šestého poschodí. V tom on přiběhl, strhl mne a jako o život začal křičet o pomoc. Já se lekl a utekl. Večer jsem se vrátil domů, došly mi peníze, a tak jsem prodal BMW jen za 13 tisíc, koupil si drogy a doma v bytě jsem zase týden fetoval plné dávky. Až zase přišlo ono – ZABIJ SE!! A já to doopravdy začal dělat. Začal jsem si podřezávat žíly, ale nůž byl tupý, tak jsem se rozhodl upálit se ve vlastním bytě. Začalo vše hořet a já se loučil se životem.

Najednou jsem ale začal myslet na všechny ty staré lidi na našem patře. Vyběhl jsem a začal bušit na jejich dveře, aby se zachránili. V tom nastal hrozný chaos v domě. Já se styděl, a tak jsem utekl k sestře. Ta, když mne uviděla, se hrůzou rozklepala. Viděla bratra, který z drog zešílel, ruce pořezané... Začala křičet: „Bože, to už jedině ty můžeš bráchu zachránit!“ Řekla: „Péťo, kdyby tady byl Marek, on by ti určitě pomohl“. V tom se podívala z okna a on skutečně šel po ulici na návštěvu ke své matce. Já jsem nevěděl, o co jde, ale cítil jsem, že něco přichází a že se asi něco stane. Než vešel, tak mi sestra řekla, že je věřící, že jeho Bůh vyslyší a mne zachrání. Já se pouсмál, tak nějak smutně, bez naděje, která ale za malý okamžik změnila celý můj život.

Marek přišel k nám a řekl mi: „Chceš pomoc od Ježíše?“ V tu chvíli jsem cítil, jak veškerá frajeřinka jde stranou, sklopil jsem uši, a řekl jsem že jo. V minulosti jsem se totiž takovým lidem posmíval, měl je za fanatiky a blázny. Marek se mne zeptal, jestli chci být spasený, zachráněný, jestli chci dát celý svůj život do rukou Pána Ježíše Krista. Řekl jsem že ano, a on se se mnou modlil. Bylo mi úžasně. Pociťoval jsem nádherný pokoj v celé své bytosti.

Mezitím ale přijela policie a záchranka. Odvezli mě do léčebny, kde jsem strávil 12 dní. Tam se mi začal promítat celý můj život. Na revers mě pustili domů, protože jsem chtěl vidět manželku a děti. Odehrávalo se ve mně něco nepopsatelného, touha vstoupit do něčeho nového. Stále ve mě znělo HLEDEJ! Nebyl jsem schopen to pochopit.

Dnes už vím, že to byl Ježíš. Zanedlouho jsem zase potkal Marka a on mi řekl: „Tak co děláš pro to, cos přijal?“ Já mu nerozuměl. Ptal se mne, jestli mám někde duchovní domov a pozval mne do sboru - církve.

Tak takhle mne Bůh zachránil z té lví tlamy d'áblovy, jinak to nemůžu nazvat. Bůh mi vrátil vše, co jsem na té d'áblově cestě ztratil. Byt, manželku, děti, zdraví. Uzdravil moje srdce i smysly a i ta žloutenka už není. Test je negativní. Dnes se s manželkou jen pousmějeme, když zavzpomínáme na minulost. Manželka nestačí chápat tu šílenou změnu v mém životě. Moje tchyně mne v minulosti nazývala jen těmi nejhoršími jmény. Ale zrovna včera, kdy jsme byli jako rodina u ní na návštěvě, řekla, že půjde do kostela zapálit svíčku. Po dlouhou dobu si myslela, že jen něco zase zkouším (tu víru), abych odvrátil pozornost od svého chování. Ale teď, po sedmi měsících neustálého dotazování na mne, se přesvědčila, že jsem to vzal vážně a že chci následovat Pána Ježíše Krista. Moje děti jí sami říkají: „Babičko, to už je jiný tatínek!“ Prostě, je mezi námi láska Boží a to bych přál zažít všem lidem, kteří si myslí, že jejich život nemá smysl, nemá cíl. Mimochodem, ten bratránek – bitkař – vyhlášený mezi podsvětím, ten který mi poprvé nabídl tu drogu, ten taky uvěřila uvěřil i další bratránek, který taky padl do drog – kytarista z mé kapely z minulého života. Dnes hrajeme Pánu, já na basu a on na elektrickou kytaru.

Příloha č. 3

Organizace, které se zabývají romskou problematikou v ČR

Zdroj:

<http://www.romove.radio.cz/cz/clanek/19365>

1) Sociální poradenství a pomoc

Sociálně-právní poradna. Obč. sdružení přátel města Milovic

2) Lidská práva

Nadace Tolerance

Hnutí občanské svobody a tolerance

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva

Dokumentační středisko pro lidská práva

Helsinské občanské shromáždění

Romské centrum pro střední a východní Evropu

Sdružení Dženo

Občanské sdružení za lidská práva romských občanů

Občanské sdružení ROMODROM

3) Kultura

Muzeum romské kultury

Občanské sdružení Slovo 21

Společnost přátel časopisu Romano Džaniben

Nadace Díla pro národ

Sdružení oláských Romů v ČR

Fond porozumění a naděje

Matice romská

Občanské sdružení Khetane-Spolu

Výbor dobré vůle - Nadace Olgy Havlové

Galerie Romale

4) Vzdělávání

Romská střední škola sociální v Kolíně
Romské studentské informační centrum Athinganoi
Open Society Fund Praha
Nová škola, o.p.s
Nadace Dr. Rajka Djuriče
Společenství Romů na Moravě
The Foundation for a Civil Society
Nadace rozvoje občanské společnosti
Nadace Mosty
Společenství Romů na Moravě
Sdružení dětí a mládeže Romů ČR
Centrum romistiky
Nadace Romane Čhave
Čhavorikane luma
Projekt Schola
Nadácia InfoRoma

5) Volný čas

Český západ
Drom, romské středisko
Lače čhave
Nízkoprahový klub Pavlač
Romodrom
Dětský klub "10"

6) Strany a sdružení

Romská občanská iniciativa
Demokratická aliance Romů ČR

Příloha č. 4

Církevní základní školy v ČR

Zdroj:

<http://www.firmy.cz/Institute-a-urady/Vzdelavaci-institute/Zakladni-skoly/Cirkevni>

Lauderovo Gymnázium a základní škola při Židovské obci v Praze - Praha 2, Belgická. Školy představují kompletní vzdělávací projekt pro žáky a studenty se zájmem o výuku v duchu židovství. Škola není určena pouze žákům žid. původu či vyznání, své žáky k němu však vede.

Biskupské gymnázium J. N. Neumanna České Budějovice - církevní základní škola - České Budějovice, Rudolfovská tř. Základní škola (rozšířená výuka informatiky a jazyků).

Bratrská škola - církevní ZŠ Praha 7 - Praha 7, Rajská. Základní škola pro 130 žáků s družinou.

Církevní pomocná škola - Krnov, SPC. Provoz školy specializované na vzdělávání a výchovu žáků s mentálním a kombinovaným postižením.

Církevní Základní škola - Kroměříž, Velké náměstí. Otevřena všem bez ohledu na jejich náboženské přesvědčení.

Církevní základní škola Orbis pictus, spol. s r.o. - Tábor, Budějovická. Církevní základní škola. Zájmové kroužky. Anglický jazyk, náboženství.

Církevní základní škola Přemysla Pittra Ostrava - Ostrava-Přívoz, Jungmannova. Církevní základní škola.

Církevní Základní škola Zlín - Zlín, Česká. Církevní základní škola, školní družina a jídelna.

Církevní ZŠ Borohrádek - Borohrádek, 5. května. Církevní základní škola.

Církevní ZŠ Hradec Králové - Hradec Králové, Na Hradě. Základní škola a mateřská škola se školní jídelnou.

Církevní ZŠ sv. Ludmily Hradec nad Moravicí - Hradec nad Moravicí, Zámecká. Církevní základní škola pro 250 žáků s jídelnou a školní družinou.

Cyrilometodějská církevní základní škola Brno Lerchova - Brno-Stránice, Lechova. Církevní základní škola.

Katolická základní škola v Uherském Brodě - Uherský Brod, Jirchářská. Úplná základní devítiletá škola se školní družinou, školním klubem a školní jídelnou.

Katolická ZŠ majora Rudolfa Háška - Jablonec nad Nisou, Saskova. Základní katolická škola.

Křesťanská základní škola Jihlava - Jihlava, náměstí Svobody. Křesťanská základní škola vyučuje od roku 1991 podle osnov pro základní školy a zároveň se zabývá integrací, tj. začleněním, handicapovaných dětí mezi děti zdravé.

Veselá škola církevní základní a umělecká Praha - Praha 1, Soukenická. Soukromá základní umělecká škola se školní jídelnou. Zaměření na výuku hudebních, výtvarných a literárně-dramatických oborů.

Základní škola svaté Zdislavy v Kopřivnici - Kopřivnice, Štefánkova. Církevní základní škola. Škola organizuje tyto zájmové kroužky: keramický, počítačový, sportovní, pěvecký a anglická konverzace.

Základní škola sv. Voršily v Olomouci - Olomouc, Aksamitova. Základní škola s využíváním prvků alternativního vyučování. Křesťanská výchova je povinná ve všech ročnících.

Základní škola sv. Voršily v Praze - Praha 1, Ostrovní. Základní církevní škola s rozšířeným vyučováním jazyků.

ZŠ a MŠ Archa Petroupim - Petroupim. Církevní základní a mateřská škola.

ZŠ Maltézských rytířů, Kladno - Kladno-Kročehlavy, Školská. Základní církevní škola pro 180 dětí s družinou.

ZŠ při Biskupském gymnáziu Krupka - Krupka-Bohosudov, Koněvova. Základní škola pro 240 žáků s družinou.

ZŠ Salvátor Valašské Meziříčí - Valašské Meziříčí, Králova Církevní základní škola se školní družinou. Pořádání zájmových kroužků.